

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1 (56)

ТОРОНТО

1979

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ
Видає Головна Пластова Бюлава

PLASTOVY SHLIAKH
Виходить що три місяці

Січень-березень 1979

Ч. 1 (56)

January-March 1979

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine
2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 4V7

РЕДАКЦИНА КОЛЕГІЯ

Тоня Горохович, Зенон Дуда, Володимир Соханівський.

ПОВІДОМЛЕННЯ

Передплати, що були прислані на рахунок Пл. Ш. за 1978 рік, будуть зараховані на 1979 рік.

Реданція

●
З М І С Т

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

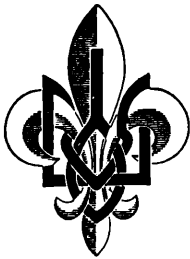
●

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливі.

●

Річна передплата від 1 січня 1979 р.: США і Канада \$10.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.50.

PLASTOVY SHLIACH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,
2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 1 (56)

Січень-березень

Редакційна стаття

ПОДАЙМО ПОМІЧНУ РУКУ РЕДКОЛЕГІЇ ПШ!

Майже рік минає від появи останнього числа Пл. Шляху. Недоцільно шукати виправдання для цього факту. Попередня редакційна колегія зрезигнувала, бо цього вимагала ситуація, бо мала на оці добро справи. Зрештою, ГПБулава підшукала була редактора, були зроблені цікаві редакційні пляни, здавалося, що все на добрій дорозі.

Трудно входити тут в причини затримки появи ПШляху. Перерва була нагодою довідатися, що нам журналу бракувало. Люди з-поза Пласту й передплатники довідувались про причину затримки появи журналу. І всі ми годимося з тим, що для дальшого нашого життя в Пласті журнал необхідний. Нам же треба знати, що у дбайливості про спільне добро криється могутній засіб самовиховання. Бо бажання висловити свої думки на тему цього спільного добра — це бажання утверджувати добро в інших людей, а одночасно це й джерело відчуження доброго й поганого в самому собі. Щоб могло бути актуальним самовиховання у нас — виховної спільноти і кожного зокрема, нам треба виявляти свої погляди, свої спостереження про наше життя, треба обміну думок, постійних запитів і відповідей на питання: — Хто ми такі? Що ми такі? Що ми здобули в житті? Яка мета нашого існування? Що ми корисного

виконали як організація? Аналізуючи нашу діяльність, здобуваємо не тільки правильну її оцінку, але й плакаємо дух спільноти. А він виростає тільки у щирій дружбі за спільних інтелектуальних, ідейних, моральних і естетичних інтересів. Як же можемо це все здійснювати, не маючи преси?

Іншою переважливою проблемою нашого життя в Пласті є атмосфера нашого середовища. Всі ми повинні дбати про її відповідний рівень. Труднощі в праці, хиби в поведінці, що помножуються й поглиблюються під впливом загального стану моралі в довіллі, мають вплив і на нас, і ми послабили наші дружні зв'язки. Про хиби ці треба говорити, виявляти їх. Бо справжня краса людських відносин, що в їх основі є правдивість і щирість, не завжди буває приємною. Часто правда гірка, тривожна. Але навіть найгірша правда утверджує в душі прагнення бути добрим. Правда ніколи не принижує людської гідності, така її природа.

Це число ПШ виходить з надією, що далші числа будуть появлятися правильно, що Ви, Друзі, дасте докази свого зацікавлення своїм журналом. Тому звертаємося до Вас із закликом до співпраці: голосіть свою готовість співпраці в редакції, бути співробітниками-дописувачами, репортерами про дію Пласту й українських громад у Ваших середовищах країн.

Давніша редколегія (хоч не всі!) погодилася повернутися до праці, але під умовою, що ми всі своєю увагою, допомогою дамо докази дружньої постави й співпраці. В минулому, в куди несприятливіших умовах ми були спроможні видавати орган пластової думки. Тепер тим більше він нам потрібний.

Чекаємо на Вашу позитивну реакцію, Вашу готовість дати нам допомогу. Із свого боку постараємося, щоб наступні числа появлялися правильно. А тоді й атмосфера покращає, бо буде віра в людину, у Вас, Друзі! Бо на вірі виростають довір'я, щедрість, безкорисливість, вірність, відповідальність, зростають духові сили, без яких нема виховання.

Людина мусить бути закохана в щось, в когось — одержимо — в цьому суть життя. Євген Сверстюк

Ми і наш народ

Кекилія Паліїв

ЧИ ТВЕРДО СТОЇМО У БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОМ?

Мій обов'язок заторгнути основні для Пласту питання на виховні теми, які, на мою думку, ми повинні ставити при нагодах конференцій, нарад, вишколів.

1. **Чи Пласт** як виховна організація з ясно окресленою метою в сучасних умовах має **об'єктивні дані для розгорнення своєї дії**, тобто наскільки має він ґрунт для свого існування?

2. Чи його провід з'ясовує собі основні передумови для дії Пласту, чи глибоко переконаний і вірить у можливість успішного здійснювання пластової виховної програми, чітко собі з'ясовує та усвідомляє труднощі, значить — чи є кому реалізувати цю виховну дію згідно з її метою й ідейною основою?

Ми — приймаю — свідомі того, що тільки тоді, коли ці питання ми основніше розглянемо, можна братися на них відповідати, а відповівши позитивно, можемо плянувати дальну пластову діяльність.

Приймаємо факт, що у свідомості загалу, чи тільки певної верстви української спільноти в діаспорі, включаючи туди теж людей вихованих у Пласті, зафіксоване досить чітко, хай буде в декларативній формі, її завдання — зберегти молоде українське покоління від повного відчуження від українства. Значить, маємо до діла з проблемою національного виховання. Маємо зберігати нашу молодь від усього, що могло б шкодити її фізичному, духовому, моральному і національному життю. Маємо допомогти їй засвоїти певні норми поведінки, засвоювати знання про Україну, поглиблювати її національні почуття, поширити загальний горизонт, щоб могла діяти й реагувати в кожній хвилині з думкою про добро свого народу.

Розвиток особовості наших дітей і молоді проходить у батьківському домі, церкві, школі, в організації, у спільноті та

в державі, яка охороняє їх та дбає до певної міри про поведінку своїх громадян. Усе, що діти й молодь чують, бачать, переживають — радість, горе, успіхи, невдачі, любов і ненависть, — все це впливає на їх особовість. А нас у першу чергу цікавить те, в якій мірі національно виховує наша організація. Коли хочемо досягнути певну мету, знаючи про еластичність людської природи, плянуємо цілу систему дій, яка у висліді дасть нам змінену поведінку вихованців у прямуюванні до наміченої мети. Ясно, що згадані середовища, які діють на виховання дітей і молоді, повинні бути згармонізовані, мати ті самі виховні ідеали, ту саму концепцію життя, філософію виховання, повинні одні одних доповнювати, тобто творити разом виховну систему. Без такого “зігнання” годі говорити про успішне національне виховання. Щоб могла заіснувати Українська Виховна Система, їй треба дати узгіднену, правильну, всебічно обдуману, теоретичну підбудову. Наше молоде покоління сприймає у своїх середовищах багато різних філософських концепцій, воно піддається їх інтерпретаціям життя, часто безкритично й в розріз з напрямними нашого національного виховання. Тож ціла концепція нашої виховної системи повинна дати молоді свою інтерпретацію явищ життя. Про це мають подбати відповідні громадські діячі, науковці, бо “система виховання — це не “педагогіка” чи “методика”, а все разом і ще багато іншого”.

Маючи на увазі українську систему виховання у вільному світі і те, щоб вона була успішна й реальна, наша система не може суперечити напрямним виховання країн нашого поселення, а навпаки — мала б її доповнювати вимогами до українських дітей і тим самим збагачувати її.

Тому Пласт, як один з чинників дії, як одне звено у системі, повинен мати це питання з’ясоване і, як один з партнерів, своїм активним відношенням мав би спричинитись до реалізації цієї системи. **Це ж бо єдино правильне і забезпечення місця для пластової організації, а теж єдина на довшу мету перспектива для пластової дії поза Україною.**

Чи діється щось у житті нашої спільноти, щоб така концепція стала реальною? В останніх роках відбувся ряд конференцій громадських і педагогічних організацій (головно в США і Канаді), на яких цю справу заторкувано. Від трьох років працює окрема комісія для складення виховної системи

для української молоді. Комунікати цієї комісії появилися в пресі. Проект схеми вже готовий. Тепер іде розробка деталей. Преса публікує статті на ту тему. Є намагання окреслити, з'ясувати точніше **виховний ідеал українця** в діаспорі (Ярослав Рудницький, Антін Глинка).

Яке становище до цієї проблеми зайняв Пласт, і яка участь пластового проводу у її розв'язці? Від кількох літ це питання було предметом уваги ГПБулави, пластуни доповідали на конференціях, брали участь у комісіях.

Зробімо підсумки й даймо відповідь на перше питання: Якщо плян скоординованої виховної дії буде переведений в життя — це значить:

- **українська родина** буде національно свідома, матиме сильне бажання і волю виховати своїх дітей в національному дусі;

- **українська школа** буде на такому рівні, що **успішно допомагатиме родині**;

- **Церква збереже свою українську особливість** (обряд) і виконуватиме окрему місію української церкви;

- **громадські установи й організації реалізуватимуть справжні свої програми й досягатимуть свою мету реальними вислідами праці** — тоді зможемо сказати, що в діаспорі живе вартісна українська спільнота, здатна реалізувати свій виховний плян і збудувати своє життя як спільнота на далеку-далеку майбутність.

Тільки на тлі такого духового зусилля та послідовного вияву свідомої верстви спільноти може наступити глибокий у наслідках, формуючий думку і світогляд процес спрямування української спільноти, а зокрема молоді, на **скріплення почуття своєї вартості і творення нових непроминальних сил українства**. А чей же про це заповідають, очевидно неспівмірні у своїх можливостях, вияви духового життя в Україні і поза нею.

Щоб така скоординована дія могла стати реальною при нинішньому стані суспільного життя, треба, щоб кожний окремий сектор себе до того завдання відповідно приготував, тобто треба:

- визначити своє місце в системі,
- перевірити актуальність своїх завдань, своєї мети в сучасному житті,

- проаналізувати свою змогу їх реалізувати,
- зробити висновки й намітити плян дії.

Яке ж місце Пласту? Свого часу про це виразно висловився Сірій Лев:

“Пласт ми творили з нутра нації і для нас самих, а не на експорт. Він є витвором нашої духовости, він має історичне завдання, збудоване на чесній, щирій, одвертій “Великій Грі” пластового побратимства і довір’я, свободи й дисципліни, обережності і жертвовности, розуму й святого запалу”.

Наша мета — чи вона на “потребу дня”? Свою особисту думку я висловила у нашому виданні на ювілейній зустрічі: “Пласт є на потребу дня, але Пласт з прицілом на характер, національну свідомість і ідейність”.

Яка спроможність реалізувати ті завдання, нашу мету?

П’ятнадцять років нашого перебування в нових умовах поселення дає певні аргументи. Пласт має відносно чималу кількість старшого членства, яке можна зачислити до свідомого громадянства. Яку поміч має Пласт від цього великого кількості і постійно поповнюваного новими членами гурту? Помітне дивне явище: у місцевостях, де ті гурти чисельно малі, пластові з’єднання та їхні проводи працюють успішніше, у них краща атмосфера, ніж у великих сеніорських і старшопластунських з’єднаннях. Там через постійний брак рук до праці відповідальні діловодства попадають людям не раз зовсім випадковим і неконче відповідним.

Подібне явище й на відтинку громадським: звітномлення кажуть, що активними в громадському житті є ті самі члени Пласту, які віддають час на працю в Пласті.

Яку підтримку дають пластові родини щодо пластового стилю життя у них, щодо рівня українознавчої освіти? Опінія каже, що “пластові” діти часто є проблемою. Винні діти? А може, більше тут грає ролю пасивність батьків, їх постійне критичне наставлення до провідників, їхня власна оригінальна інтерпретація пластової методи, а то й мети Пласту із становища “досвідчених”, “перфектних пластунів”. Це явище утруднює працю провідникам і не раз пригашує запал “непластових” дітей і “непластових” батьків до Пласту.

Пласт не мусить відповідати кожній українській дитині, а в тому й дитині колишніх чи теперішніх пластунів. Це ж не обезцінює ні дітей, ні батьків, і це не є доказом, що пла-

стова метода, програма, мета не відповідають потребам сучасної молоді. І якщо пластові провідники не піддаються таким поглядам і не хочуть нагинати Пласт до чийось особистих поглядів чи ситуацій — росте напруження, а з тим і “реформаторські” пляни.

При аналізі стану пластового життя і праці можна побачити: “пластові” дома без української преси, без книжки, з мінімальним відгуком на потреби “брата” чи української культури. Тож не диво, що **нам бракує потенційних провідників**, які були б здатні на всіх щаблях організації реалізувати планово й гармонійно національно-суспільне виховання, які б **могли забезпечити пластовий зміст у виявах та втримати пластовий дух в організації**.

Часто питаємося самі себе — чому така велика кількість людей тримається пластової **форми** тоді, коли нема з них зацікавлення до змісту пластового життя? На це питання є різні відповіді.. Мій здогад — почуття меншевартості, таке притаманне великій частині наших людей, не дає змоги і “формальним” пластунам відчувати справжнього українського духа, не пособляє силі протиставитись негативним впливам оточення, яка допомогла б зберігати вірність українським принципам життя, наставляла б позитивно до суспільних потреб. Найчастіші прояви слабких місць у нашому житті це — брак людей до праці, брак доброго прикладу, дружнього відношення, жертвовності у праці, позначки щораз то посиленішої асиміляції, а з тим резигнації з дотеперішніх ідейних позицій, — все це бере свій початок і свою силу там, де на місце утвердженої національної свідомости, міцного національного духа, що повинні характеризувати пластуна чи пластову групу, є... пуста, трохи форми і багато слів оправдання на свою байдужість і пасивність.

У висліді того в нас такі тенденції: **розуміння Пласту як самоцілі, переросту форми над змістом**. Ось кілька доказів:

Ми себе відокремили в Пласті і дозволяємо собі бути байдужими глядачами примітивізації нашого церковного, громадського, пластового і товариського життя. Ми зберегли Пласт від впливів партійництва — це правильно. Але — як загал — ми не усвідомили собі того, що ситуація сьогодні наказує нам зглибити у нових умовах ідейний зміст Пласту, щоб він і тепер був місцем патріотичного самовиховання молоді. Ми зав-

жди боронились перед політиканством, і це було правильно. Але Пласт ніколи не яловів як безбарвне “собі-панське” середовище, а був завжди як активна сила в центрі різних явищ, що мали відношення до українського життя.

Ми не доцінюємо і не враховуємо значення і потреб вищих проводів, не усвідомляємо ваги їх завдань як у громадянстві, так і в Пласті. Наша увага звернена на “потреби уладів”, “матірніх куренів”, а навіть організаційним формам для ведення окремих справ уміємо надати партикулярні ціхи, які вказують на відсередні й некорисні тенденції.

У висліді ті середовища, що по своїй суті мали б бути середовищами посиленого стимулу до праці над собою (студії, культурні зацікавлення, розвиток здорової амбіції бути провідником, формування поглядів тощо), діють навпаки. Рівень дискусій, проблематики низький, засяг зацікавлень обмежений, стиль товариського життя банальний, наставлення до життя “вираховане, практичне”. Оптимізму, запалу до життя і боротьби не шукаємо в житті серед природи і не прищеплюємо любови до неї у молоді, байдуже сприймаємо, що вона радше перебуває у білярдовій залі, а навіть при барі.

Тож чому дивуватись, що у нас щораз менше людей, які з почуттям внутрішньої потреби беруть на себе відповідальні обов'язки, намагаючись заздалегідь укласти свої особисті справи так, щоб могли ці обов'язки виконувати якнайкраще: ставати активними і відповідальними співучасниками життя Пласту й громади.

Пласт подуманий був перше всього як організація для хлопців. Сьогодні нам постійно бракує пластунів з хистом і охотою проводити у мандрівці молодшими друзями, бути для них прикладом, виконувати службу для них і почувати на собі вагу відповідальности цього переважливого діловодства в такій організації, де головним засобом виховання є особистий приклад.

Сьогодні на всіх шість крайових організацій чотири з них очолюють пластунки! Але загляньмо, як фантазійно, з яким розмахом складені “внутрішні правильники” чоловічих матерніх куренів, скільки там функцій, церемоній, титулів, але теж і амбіцій та претенсій “бачити все краще” і “реформувати”, але завжди здалека, збоку.

Де і як відчувається те, що в міру усталізування відносин і покращання матеріальної бази Пластуни, заспокоївши культурні потреби свого особистого життя, стали ініціаторами, “спонзорами” тривалих підвалин нашого буття і культурних осягів нашої спільноти? Де ж цей “новий люд”, що вибрався у світ шукати вільних умовин життя, щоб, як рушійна сила здушених в Україні ідей, продовжувати традицію своїх родів у громадській службі народові? Стан неактивності часто оправдуємо аргументами, яких колись не відважився б ужити навіть малосвідомий обиватель: “родина проти”, “широкі товариські зв’язки не дозволяють”, “стандарт життя вимагає більшого заробітку” та ін. Зрештою, час забирають дискусії над змінами правильників статутів, одностроїв, відзнак, замість того, щоб усучаснювати засоби, а не вічно зміняти те, що повинно бути твердою базою нашого життя. Енергію зуживається на видавання цілого ряду курінних журналів (умовної вартості) тоді, коли тяжко дібрати відповідну групу людей, які забезпечили б перманентну появу цікавого журналу для юнацтва, як теж неспроможні видати поважного журналу пластової думки.

В останніх роках у “країнах добробуту” не розбудовано ніяких пластових установ, які характеризували б зарадність, господарність і відповідальність вихованих у Пласті людей.

Збірні акції, як доказ готовності — реакції на потреби хвилини (запал до акції Сарсель), у нас поза вправи на весілля, балі деб’ютанток (які, очевидно, теж потрібні!) не виходять. Зате виповняються “приватні архіви” важливими інформаціями, всякі “провірні комісії” збирають та ведуть статистику прогріхів і заслуг.

Спить і пластова Муза, яка навіть у 50-річчя Пласту не кинула нового визову, визначивши шлях і зміст Пластові на його нове десятиріччя, в роді колишнього:

*“Ти неба дух, що сплив життям на землю,
Щоб стати твердо в боротьбі зі злом!..”*

Сьогодні тільки

*“...ворушить вітер верховіттям,
нам пахнуть трави полонин,
і ми мандруєм до вершин”.*

Доказів на те, що форма взяла перевагу над змістом, можна знайти без міри. Ми робимо галас, нас огортає страх за ламання характерів, за гіпокризію щодо пиття і курення, але ми зовсім спокійно оправдуємо куди більшу гіпокризію щодо куди важливіших світоглядових змін і розбіжностей, а то й заперечень основних заłoженъ Пласту, щодо браку пластової постави у тих, що мають нею світити. Але курення і пиття легко помітити, інші ж заперечення Пласту не так легко завважити; їх треба схопити певним зусиллям. То чому запрятувати собі голову чимось невловним, коли можна всю увагу спрямувати на чарку чи на цигарку?

Такі зовнішні вияви пластового життя, як зустрічі, святкування, імпрези, це важливі елементи пластового життя, але вони не повинні забирати всю нашу енергію й увагу. "Критика потрібна, навіть конечна. Індивідуальна думка, погляд — прецінні прикмети, навіть "опозицію" допускаємо в Пласті. Але це все тільки тоді, коли прицілом у нас усіх є добро цілости і відповідальности за неї. Тож у "чесній грі" можемо змагатись на властивім місці, одверто і шляхетно за слухність свого підходу, своєї інтерпретації, але завжди маючи на очі "добро цілости".

Тому сантимаент, "становище" матернього куреня повинні бути наслідком дії, акції, життя і співвідповідальности пластунів даного куреня за вияв пластової організації, а не проявлятися у "покриванні" слабкостей чи непластової постави своїх членів. Не личить приглядатись до роботи інших і заспокоювати свої амбіції тільки необхідними реформами.

Який повинен бути плян нашої конкретної дії у відношенні до старшого членства Пласту, якщо брати до уваги потребу радикальної поправки ситуації?

Індивідуальне завдання для кожного пластуна: Кожний з нас повинен задвати собі труду і проаналізувати себе в глибину своїх справжніх почувань і переконань, як щодо самої концепції Пласту, з'ясованої в "Житті в Пласті" Дрота, так теж і щодо своєї фактичної змоги знайти себе в одній з дуже різнорідних форм позитивної активности в Пласті чи посередньо для Пласту.

Завдання групи чи гурту: Такі свідомі і унаявлені "однодумці", байдуже на вік чи улад, перш за все мав би за завдання провести духову мобілізацію — тобто свідомо, з пере-

конанням, поборовши всі труднощі (зневіру, оспалість, лінивість, байдужість, страх перед своїми жінками, чоловіками), почати працю й узяти відповідальність за відтинок, який ми собі в Пласті вибрали чи який нам доручили.

(Виготовлено на підставі матеріалів з архіву КПС Канади, друкуємо з незначними змінами).

Юрій Старосольський

ПІДГОТОВА ДО БУДНЯ

Ще колись, у Старім Краю, чули ми інколи від шанувальників емоційних засобів у суспільному житті, що пластові гасла й система замало ефектовні, що пластовий вихорний ідеал замало “героїчний” і “пориваючий”, що програма замало “серйозна” й “бойова”; що через те нам трудно здобувати широку популярність у громадянстві й масове членство серед молоді. І, подібно, доводилось нам чути вже тут, на американській землі — з більш американського аспекту, — що наші гасла замало ударні й ефектовні чи реклямові й не діють емоційно на “кишеню” громадянства. Це у великій мірі правда. Але ми пластуни цього свідомі: ми свідомі цих недотач реклямово-популяризаційного характеру, але ми теж свідомі позитивних сторінок цієї проблеми, сказати б — ефективности цієї неефективности.

По-перше, ми думаємо, так, як це думав основник скавітінгу Бі-Пі, що за дуже ефектовними гаслами криється часто небезпека пустої фрази, небезпека незгідности гасла з реальною програмою, небезпека “великих слів — великої сили”. А це видається нам не по пластовому.

Але важливіша, суттєва сторінка проблеми, здається мені лежить у чому іншому. Ми підготовляємо молодь для будня в житті нації, а не про свято. Наш виховний ідеал — це громадянин, пересічний громадянин, на якому основане щоденне, буденне життя народу й держави. І ми знаємо, що це на звук неефектовне. Але для нації й держави — необхідне.

Як свято ефектне тільки на тлі будня, як його доповнення, так героїчні й геніяльні постаті блищать і діють на тлі громади, як її еманация.

Так ми хочемо підготовляти майбутніх громадян для суспільного й державного будня. Але суть у тому, що наш виховний ідеал громадянина — пересічного громадянина — особливо високий. Він героїчний по своїй суті, бо вимагає патріотизму активного й постійного, у великому і малому, у кожних обставинах і в кожному часі, з відреченням і зусиллям.

Постійність і тяглість — це будень: це “щодня”, це кожний мент, а не свято чи наглий і коротко-тривалий порив. У наших головних обов’язках ми прийняли — не обов’язок “боротись до смерті” за Бога й Батьківщину, але просто бути “вірними” Богові й Батьківщині. Просте й мало пробоеве слово, але його зміст, це постійність, тривалість, незмінність відношення до Бога й Батьківщини — з якого і героїська смерть — коли треба — і дрібна праця на маленькому, але необхідному пості — це логічні висновки. І то висновки, на яких можна покладатися. А чи не це найважливіше, щоб нація могла полягати на своїх громадянах, у війні й мирі, у щасті і в тривозі?

Вірність — ми хочемо впоїти в майбутнього громадянина, як частину його істоти і його характеру.

І так далі: — За нашим пластовим законом — ми бачимо майбутнього громадянина з певним характером, з певними прикметами, які, на нашу думку, дають основу для крисного, щасливого, успішного, культурного, естетичного — цінного життя. Ми хочемо, щоб таким був пересічний тип громадянина. А чи така пересіч не прекрасна віскічня для особистого, індивідуального героїства і для формування генія?

По цім шляху ми звертаємося до одиниці — до молодой людини, яка прийшла до пластової організації. Ми даємо молоді забаву, гру, мандрівку — і такі подібні “несерйозні” засоби”; але ми ставимо й вимоги, поважні й тяжкі. Бо в Пласті різьбиться характер людини, майбутнього громадянина з певним стилем життя і з певним підходом до особистого й громадського життя. Бо ми думаємо, що не завжди те найважливіше, що людина вміє і скільки має, але те, як вона своє знання і своє майно використовує. І не завжди те найважливіше, за ким право і хто переможе, але те, як людина й нарід

своє право й перемогу використовує. І, здається мені, що навіть не завжди те найважливіше, щоб нарід здобув волю, але те, як він цю волю збереже й використає. А це залежить у рівній мірі від героїв та геніїв, і від маси пересічних громадян живучих і діючих у будні.

(Передрук з “Пластової Ватри” у “Свободі”)

Ольга Кузьмович

ЛЮДИНА — ТАКА, ЯК ТИ ЧИ Я...

Коли дивлюся на Його портрет на стінах різних “національних домівок”, часто добре запорошений та ще з печатками мұх на ньому, питаю себе: “Невже ж це та сама людина, що у моєму, єдиному, який урятувався, родинному альбомі?”

Ось жовта зі старости знімочка біля перелазу в Ворохті. Ціла родина на прогулянці. Він у білому з характеристичним вусиком, тримає за руку малу, грубеньку дівчинку. А ось друга над Прутом, він в оточенні всієї молоді з родини. А там приходять вже пізніші: на прогулянці над озером Ванзе біля Берліну. Цей самий добрячий усміх на обличчі і ця сама дівчинка біля нього, але вона вже більша і в неї славний “плащик з пеляринкою”, в якому перевозила до Львова важливі накази для членів ОУН. І вкінці остання знімка, біля ялинки зі сином — Юрком.

Так, вусик та добрячі очі ті самі, що на “офіційних” портретах, тільки що для мене це не “полковник” і не “Євген Михайлович”, а просто, по-галицьки “вуйко Генко” — не національний герой, а близький, добрий член родини.

Таким Він був — Євген Коновалець як людина, з великою любов’ю до своєї дружини — Ольги і ще більшою до єдиного сина — Юрка, а при цьому з одвертим серцем до всіх у родині. Він поруч усіх завдань, як провідник ОУН, находив завжди час — чи приготувати обід, чи піти на закупи, чи на прогулянку з сином. І він — розказували — як кожний молодий батько промірював коридор берлінської лікарні

у ніч народження сина і опісля носив того сина на руках у перші роки його життя.

Його доброта і відданість родині немов хотіли улегшити їм важку долю політичних емігрантів. Бо родина Коновальців з конечною утечею з Галичини стала прототипом політичних емігрантів. Без громадянства, без дозволу поселення, вони мандрували з місця на місце, в постійній непевності, переслідуванні і шиканах поліції. Яке далеко важче було їхнє життя в порівнянні з т.зв. “політичною еміграцією” нашого покоління. Не легко було також виховувати сина на українця у зовсім чужому середовищі, у різних школах та з вимогами знання різних мов. Але й це любов’ю та самопопеченням вдавалося вийти виконувати. Кожна вільна хвилина провідника ОУН, кожний день, в якому не було нарад, важливих поїздок чи зустрічей, була посвячена цим найближчим.

А зустрічей було особливо багато: з друзями з УВО, з пісцями ОУН з батьківщини, з чужоземними прихильниками нашої визвольної боротьби.

Остання зустріч — найбільше потрясаюча була в Роттердамі рівно сорок років тому.

Від того пропамятного дня він уже не був подругом, батьком, вуйком, улюбленим всіма членом нашої родини, а — героєм, вождем, провідником — власністю цілого народу. Піднесли Його високо, повісили на кожному видному місці, і там Він до сьогодні, де лише живуть вільні українці. Але холодом віє від цих запорошених портретів і пусткою дише від цих стереотипних слів і деклямацій про Євгена Коновальця. А чим далі від тієї дати 23 травня р., то й затирається важливість трагічної смерті цієї людини. Тож спадкоємці його діла влаштовують з весною одне “Свято Героїв” і за одним підходом відзначають і Петлюру, і Коновальця, і Чупринку і... Зелені Свята. Як вигідно й економічно. Чи можна, отже, дивуватися, що наша молодь частенько вже не розрізняє, хто і чому був “героєм”? Чи можна обурюватися, як пластова юнацтва думає, що Євген Коновалець був гетьманом України або генералом УПА?

А втім теперішня українська молодь на Заході, що росте в демократичному підсонні, в добі Ватергейту, де журналісти стягають “на землю” кожного провідника народу, ніяк не може зрозуміти постійної глорифікації наших визначних поста-

тей минулого. Слухаючи постійно таких самих висловів, таких самих повних патосу промов, наша молодь реагує на них байдужністю та ігнорантством. Те, що повинно б їх захопити — викликає нудьгу. Те, що могло б їх зацікавити — залишається для них незнаним.

Коли цього року прийшла ця рівна сорокова річниця убивства в Роттердамі, я мала чомусь надію, що все ж наша громада у вільному світі відзначить її менше стереотипно. Тож коли в одному великому скупченні проголосили з цього приводу вечір доповідей — ми сподівались у них почути багато цікавого і глибокого. Тому коли ще й прийшов заклик, щоб молодь була заступлена якнайчисленніше, ми заохочували, як могли, наших молодих пластових подруг і друзів іти з нами.

Отож сидимо на залі і слухаємо чотири доповіді. А в кожній множество палких слів, стереотипних стверджень, одним словом все те, що так часто чується на різних вічах, демонстраціях, академіях.

Чи справді Євген Коновалець своїм життям і своєю смертю не заслужив собі на краще? Чи так важко було сягнути по матеріяли, хоча б ті, що появилися у великому збірнику “Є. Коновалець і його доба”, де стільки цікавого і невідомого широким колам можна знайти. Чи не було б гарно і людяно згадати одним реченням про Його найближчих: про сина Юрка, що помер передчасно двадцять років тому, і про важко хвору тепер дружину? Це, може, приблизило б Його слухачам.

Але цього не було, і коли я проходила очима по молодих обличчях на залі, бачила в них “дерев’яний” погляд, який не раз мають вони в часі промов. Значить — не було нічого, що порушило б їхні почування чи думки. І тоді хотілося крикнути до них так голосно, щоб збудити їх з апатії: “Не дивіться на цей портрет, прикрашений припадковим вишиваним рушником! Не слухайте усіх цих заяв, деклямацій про “героя без кази”, про “вождя зі строгим чолом”! Євген Коновалець був такою людиною, як Ви, з усіма людськими слабостями і прикметами! І саме тому Бог вибрав Його до таких діл і до такої смерти!”

ПЛАСТУНИ-СВЯЩЕНИКИ НА СЛУЖБІ БОГОВІ І НАРОДОВІ

Кожному відомо, чому нам бракує священиків, нарібку науковців з ділянок українознавства, добрих провідників окремих ділянок громадського життя, чому нема досвідчених потенційних виховників у Пласті, чому бракує вишколених учителів у Рідних Школах, чому, врешті, родини наші так занедбують виховання своїх дітей. Головною причиною цього браку є наш підхід до життя, брак ідеалізму і посвяти. А без ідеалізму й посвяти неможливо жити, а тим більше тим, хто справді любить Бога, Батьківщину й людей. Проте ідеалісти живуть серед нас і сьогодні й про них ми повинні знати. Мова тут про подію висвячення двох братів, старших пластунів, на священиків. Доцільно, щоб про цей факт були поінформовані членство Пласту, молодь, батьки і загал громадянства.

Як же виростали, виховувалися ці брати? Яке було їх дитинство, юнацький вік і доросле життя? Що спрямувало їх на шлях священослужителів?

Про немовлячий вік ось що розповідає мати: Тарас як тільки народився, перейшов дві тяжкі операції (на четвертому й сьомому тижні життя). Це не була недуга, а фізичне недомагання. Йому грозила смерть з голоду (м'яз не перепускав поживи з шлунка до кишок). Лікарі приготувляли батьків на найгірше. Дитина після невдалої першої операції важила всього п'ять фунтів, стан її не поправився. Батьки гаряче молилися до Пречистої Диви Марії. Прийшла друга операція, тим разом успішна. "Після цього чуда" — розповідає мати — "я завжди вірила, що якщо Господь дарував йому життя, то він не сміє змарнувати його, але повинен стати священиком. Одначе я пам'ятала одного нежонатого священика, який сказав мені, що він став священиком тільки тому, що обіцяв це своїй мамі, і я боялася, щоб і мій син не став священиком проти свого переконання. Тому ми ніколи не робили натиску, а тільки молилися за його покликання".

Корисно кожному знати життєписи о. Тараса й ерманаха Гліба, бо з них довідуємося про шлях, яким вони дійшли до своїх свячень.

Отець Тарас народився 21 січня 1951 в містечку Студенів, Огайо. Там почав ходити до школи. У 1959 році ро-

дина Ірини й Богдана Лончинів переїхала до більшого скупчення українців, яким був вблизиу Дітройт, щоб забезпечити дітей можливостями ходити до українознавчих шкіл і належати до Пласту. В родині є п'ятеро дітей. Всі вони були завзятими пластунами, але Тарас, мабуть, був найзавзятішим. Він кожне літо перебував у таборах, спочатку як учасник, згодом член бурави, а далі й комендант. Перебував теж вишкіл у Лісовій Школі, був теж і в її бураві. У 1969 р. був іменований гетьманським скобом. Дуже любив подорожувати, був учасником прогулянки "Летом скоба по Європі", два рази їздив в Україну, як провідник студентської групи. Вибрався ще третій раз, але не одержав візи. Ходив до парохіяльної школи Непорочного Зачаття та української середньої школи. Закінчив у Дітройті матурою Школу Українознавства, студіював багато років гру на фортепіані, на віольончелі, як учень Українського Музичного Інституту. Після закінчення середньої школи почав студіювати театральне мистецтво. Мати признається, що вже починала тратити надію, що її молитви матимуть силу. Проте сталося ще одне чудо: на початку третього року студій Тарас заявив, що хоче їхати до Риму студіювати богословію. Хоч вписи вже були закінчені, але Тараса прийнято. В Римі перебував у Святософійській Семінарії під наглядом Патріярха від 1971 до 1977 р., студіював два роки філософію та чотири роки богословію на Папському Університеті "Пропаганда" й одночасно на Українському Католицькому Університеті. Одружився з пластункою Ярославою Штинь. Патріярх Йосиф висвятив його на священника 31 липня 1977 року.

Борис-Святослав, а тепер еромонах Гліб, теж народився в Студенвілі 23 лютого 1954 р. Від дитинства визначався він добротою, а також великою музикальністю. Виявилось, що має абсолютний слух. Від четвертого року почав вчитися гри на фортепіані. Від дитинства бажав стати священником, а місцевого пароха о. І. Лотоцького питався, чи може позичити йому книжку, щоб міг "вчитися на ігумена". Його покликання виявлялося теж незвичайно. Він закінчив середню школу, маючи 17 років. Ходив до української парохіяльної школи й української середньої школи Непорочного Зачаття в Дітройті, склав матуру в Школі Українознавства, закінчив Український Музичний Інститут у Дітройті в клясі проф. Бориса Максимовича. І саме тоді восени 1971, коли Тарас вибирався на

студії до Риму, а він почав студії в місцевому університеті, прийшла телеграма, щоб Борис приїжджав до Святософійської Семінарії (Борис просив брата, щоб довідатися про можливість студій богословії і для нього в Римі).

Батьки не знали про постанову й Бориса їхати на богословські студії, признаються, що мали сумнів, чи готовий їх малолітній син до такого важливого рішення, але очевидно, не боронили йому.

Ще перед виїздом в 1971 р. після матури мав також свій самостійний фортепіановий речиталь, щоб досягнути диплом Українського Музичного Інституту. Була про його гру дуже прихильна критика. Правдоподібно мав всі дані стати добрим піяністом, але він пішов за “покликом Спасителя і сгав на службу Церкві й народові” — розповідає мати.

Борис також був активним у Пласті весь час, заки висвятився. Разом з Тарасом були членами пластового гуртка в Римі, і “Юнак” часто одержував дописи про жваву діяльність цього гуртка.

До монастиря Студитів вступив Борис влітку 1975 р. Його обличчя відбулися 28 серпня 1975, а монаші обіти склав він 3 липня 1977 р. Тепер перебуває далі в монастирі Студитів у Кастельгандольфо біля Риму, і далі продовжує свої богословські студії.

Обидва брати відслужили Першу св. Літургію 18 грудня 1977 р. в Церкві Непорочного Зачаття в Дітройті. Т. Г.

ВІД РЕДАКЦІЇ: Про пластову активність о. Тараса писала своєчасно і пластова, і загальноукраїнська преса. (дивись “Юнак” ч 6-7, 1969). Він став гетьманським пластуном-скобом, першим в діаспорі, по довгій перерві після відновлення Українського Пласту в 1945 р.; був у Пласті тим його членом, якого життя, характер і праця ставимо за приклад до наслідування. Обираючи життєвий шлях священика, о. Тарас уважав, що це найкращий шлях, найвідповідніший його духовим потребам.

“Пласт виховує провідників!” — каже він — “Які ж можуть бути кращі провідники, ніж ті, що посвячують себе Богові й народові?”

А о. Борис своїм прямуванням до святости у нашому часі, коли обставини життя не тільки захитані, але й тяжко недужі такими хворобами, як бандитизм, немо-

ральність, матеріалізм, який заперечує духові вартості, дає докази оцінки великої істини: "Святість — це прикмета вища понад усі прикмети й почесні. Не той народ найщасливіший, який видав багато вчених, діячів культури, але той, що з-поміж себе видав найбільше Святих, бо святість рішає про правдиву вартість народу" (з думок о. Богдана Липського).

Бажаємо пластовим священослужителям о. Тарасові й о. Борисові бути успішними сторожами Божої правди, носіями віри, що променює на інших, великих ласк Божих, щоб наслідувати святих і нести щастя своєму народові.

Подано допис о. Тараса, що був поміщений у Однівці МПЗ-1978. На цій Зустрічі о. Тарас виконував обов'язки душпастиря.

ЩО БУДЕ В 1988 РОЦІ?

(з думок Духовника МПЗустрічі 1978)

На ЮПЗ-1972, що відбулася на оселі Вовча Тропа, США, давав я собі загадкові питання: — Чи на наступній пластовій зустрічі буду я вже священиком?

На цій МПЗ-1978 в Алберті мої мрії таки здійснилися, священиком я є, а навіть я став духовником цілої Зустрічі.

І тепер, дивлячись на цю тисячку пластової молоді, що з'їхалася з різних частин світу на МПЗ-78, — запитую знову загадково: — Скільки пластунів за 10 років буде зустрічати Великий Ювілей 1000-ліття Хрищення Київської Руси в рядах нашого українського духовенства?

За 10 років Пласт міг би дати багато-багато духовників із своїх рядів. Треба тільки відваги і посвяти. Господь Бог напевно кличе пластунів — і напевно знайде тих, яких хоче мати для Своєї служби!

Пласт виховує провідників! Які ж можуть бути кращі провідники, ніж ті, що посвячують себе службі Богові й народові?

Хто з Вас, Дорогі Пластуни, на черзі?

Вітаю Вас християнським привітом

Христос посеред нас!

священик ст. пл. Тарас Лончина, Побратим

Українська молодь у діаспорі

“ВОГНІ САМОСТІЙНОЇ УКРАЇНИ”

цінний вклад Романа Рахманного в українську публіцистику

Оце, коли ми цього року святкуємо 60-річчя акту проголошення державности й соборности України, Пластова Станиця в Монтреалі (Канада) дала гідний і практичний подарунок усій нашій спільноті, а зокрема молоді. Висловлюючись символічно, вона докинула солідний відрізок дерева до жевріючої ще ватри, тепло якої заохочує нас до змагу за державність України. Вогонь і тепло та світло з цієї ватри вороги й байдужий до долі нашого народу загал громадянства пробують пригасити, не перебираючи засобами. Мова тут про чепурненько оформлену книжку (мистець Мирон Левицький), автором якої є Роман Рахманний, — можливо, один з небагатьох передових публіцистів, що своїм серцем і душею відчув і зрозумів потребу нашої спільноти, зокрема родин, які прагнуть передати своїм дітям частину жару свого серця, щоб вони могли виконати те, чого не вдалося їм і їхнім предкам.

На наших очах наймолодше наше покоління непомітно підупадає під загрозливий вплив сучасних, не завжди корисних нам ідеологічних течій. Ми завважуємо, як підупадають людські, а передусім традиційні вартості, риси характерів, які в минулому зробили справжній прогрес та допомагали високо підняти культуру й цивілізацію націй, як і всього людства. Молоді люди часто говорять про якесь точно невизначене уявлення людства, про гуманізм, вселюдськість, забуваючи при тому, що той гуманізм, вияви гуманности таки починаються у своїй хаті, в родинному житті, у спільноті, у власному народі. Щойно тоді, коли власна родина, спільнота, нація здійснює ідеали, здобуває вартості, можемо пробувати вийти з ними на вселюдську арену, знайомлячись з іншими народами та впливаючи на них своїми вартостями.

Книжка Р. Рахманного подає дуже багато цікавого, стимулюючого, логічно переконує навіть найвибагливішу людину. У ній нема дешевеньких “суперпатріотичних” фраз, на які сучасна молодь така відпорна. Виглядає, що автор має неабияке психологічне знання сучасної молоді, а до того, спостереження і поради він подає на підставі своїх дослідів — автор зустрічався з молоддю, дискутував, співжив з молоддю. Стиль його книжки — це розмова, дружні гутірки при ватрі на теми, які йому болять, якими сам живе та які є в центрі уваги всієї нашої спільноти. Оце, читаючи книжку, ви відчуваєте, немов по цілоденній тяжкій мандрівці і тяжких зусиллях ви закінчуєте день серед природи вечірньою ватрою. Довкола тиша, а тільки непомітно промінює вогник з ватри на довкілля, кидаючи непомітно світляні промені на обличчя бесідника. Ваш розум відпочиває, прагне мудрого слова, сприймає його щиро, слова сягають до самого серця. Вам хочеться слухати й слухати їх, бо ніхто дотепер їх так вдумливо не говорив на такі теми, що є й вашими думками, тільки ви не змогли ще дійти до глибшого усвідомлення відповідей на складні проблеми, що вас непокоять.

Книжка Рахманного наближує покоління, зменшує різниці поглядів, вибираючи свої слова у переконливі образи, кладе перед очі справжню мету життя повноцінного українця. Справді, роздуми автора немов будують у наших серцях величний собор-Україну, вони творять з усіх нас “всесвітню українську спільноту”.

Книжку варто не тільки прочитати, але й докладно простудіювати всім батькам, виховникам, духовникам, громадським діячам, бо й вони мусять довідатися про спосіб мислення молодого покоління та знайти засоби успішної співпраці. Шкода тільки, що шановний автор не охопив своєю працею, своїми розмовами всіх інших українських молодечих організацій. Там також є щира українська душа. Можна сподіватись, що він ще це зробить у недалекому майбутньому, бо творчих сил у нього подостатком.

Треба бути вдячними авторові книжки та монтреальській Пластовій Станиці за цей позитивний вклад у нашу публіцистику.

В. Соханівський

БІЙ ЗА ДУШУ МОЛОДІ

Немає сумніву, що сьогодні вороги української нації силкуються вирвати в молоді те, що зветься "історична пам'ять" і що становить фундамент усякого політичного мислення. Тому головний удар спрямовано на молодь, яка не встигла ще засвоїти собі основних істин українства.

Цю недосвідчену й легковірну молодь фальшиві пророки і псевдовчені пробують заманити на шлях псевдоуніверсалізму, пробують звужити діяльність тієї молоді до боротьби за права т. зв. "людини взагалі", а не за право української людини керувати собою суверенно на своїй українській землі, у власній державі.

Довкола нас дедалі голосніше лунають занлики, щоб українці забули про свою активну збройну боротьбу та щоб приєдналися до т. зв. спільного фронту за "поступ і мир"... І сьогодні дедалі голосніше втовмачують нам, що, мовляв, наші політичні установи — минулі й сучасні — це тільки недоречні фантоми: Українська Центральна Рада, Українська Народня Республіка, гетьманська Українська Держава, а далі Державний Центр УНР, УНРада, УГВР, ОУН і УПА... Мало того, вне й заперечують державницький характер Запорізької Січі та зводять її до малозначного інциденту в історії.. Росії.

Послідовно, сьогодні нас переконують про т. зв. невміння української людини правити собою і навіть мислити по-державницькому. Ось чому так часто й читаємо про те, що нібито українські вільнодумці в московських таборах і тюрмах боряться "лише за права людини в ССРСР", за реформування Сов. Союзу, а не за відновлення самостійної України. А якщо забути про самостійну Україну, то послідовно доводиться забути й про всіх голів — українських провідників із сучасного й минулого України.

І такі поради чуємо сьогодні в епоху вселюдської збентеженості. Нам радять вирентися імени Симона Петлюри, бо мовляв — його ім'я ускладнює нам стосунки з жидами... Нам радять забути полк. Євгена Коновальця, бо, мовляв, поляки та інші "демократи" кривим оном дивитимуться на нас саме із-за нього.

Нам радять відмовитися від прапорного імени Степана Бандери, бо, мовляв, під його іменем довершено багато крайніх революційних заходів... Нас спонукують забути всі видні постаті української історії, що свої голови поклали на жертвінину визволення свого народу. Послухавши цих рад, ми перетворилися б у безрідних номадів, у "золотого Тамерляна онучат голих" (Т. Шевченко).

Ні, ми не сміємо піддатись зрадливому шепотові вужів на фальшивому райському дереві людства... Ми не дозволимо вирвати з нашої національної стіни плачу й гордості ані однієї української голови!... Навпани! Ми будемо щорічно з достойним смутком підходити до цієї стіни і молитовно відновлятимемо наші постанови:

О жовті черепи, камені меншов

На скорбних перехрестях війн!...

Надхніть нас своєю незламною вірою у перемогу української правди! Сповніть наші думки своєю мудрістю, щоб ми своїми заходами не руйнували українських політичних, економічних, церковних і культурних установ, щоб ми їх зміцнювали словом і ділом.

О голови нерівників наших, мучеників національних! — сповніть наші думки своїм розумінням єдності, щоб ми врешті перестали бути нацією сварливих соловейків!... Щоб ми наші власний життєвий шлях завершили так гідно, як ви завершили свій!... Щоб ні на мить не забули слів вашого учителя Івана Франка, який колись остерігав ваших сучасників словами:

Минув час мун? Брехня...
Хіба різни ще не свистять у вас?
Цілими селами в тюрму не гонять?
Хіба гармати мідних гирл не клонять
Над містом, всіх готові зжерти враз?...
.....
Не м'якніть без часу! Гартуйте сили!
Гоніте звіря, бийте, рвіть зубами!

У кого душа українська, той почує цю пересторогу, той замислиться і діятиме відповідно.

І це діяння буде єдино достойною пошаною головам усіх провідників України в тій українській стіні плачу, що при допомозі наших достойних діл перетвориться у стіну національної гордості й особистої гідності — у наш спільний державницький дороговказ.

Роман Рахманний

До сіро-захисного тяжить усе міщанство й інтелігентний скептик, в якому теж сидить Дон Кіхот, але дуже маленький і затиснений. Він ніколи не зважився першим виступити проти неправди "бо все одно це даремно", не зважився кликати за собою "бо все одно не підуть", і не зважився на жоден очайдушний крок, "бо це нікуди не веде". Він боявся поразки, розправи, боявся людського сміху, людського наговору, одне слово — боявся. Від цього так здрибнів, що йому захотілось знищити саме ім'я Дон Кіхот, як нагадування, саму різницю між правдою і правдоподібністю. Бо правда закликає, а правдоподібність — заспокоює. Євген Сверстюк

Огляди і погляди

Зенон Дуда

ЧИ ПЛАСТ Є ТЕПЕР СПРАВЖНІМ ПЛАСТОМ?..

Ті, що були на останній Міжкrajовій Пластовій Зустріч-ці-1978, або уважно приглядаються до життя і праці пластової молоді, напевно завважують одну загальну рису всіх нас: зникає в нашій поведінці відома пластунам “пластова постава”, тобто стиль життя згідно з вимогами пластового закону. Зокрема бракує її в молоді. Першою зовнішньою ознакою браку цієї постави серед молоді є її розмовна англійська мова.

Чи правильно розуміє наше юнацтво вислів “пластова постава”. Запитавши першого ліпшого юнака чи юначку, що вони розуміють під цією назвою, дістанемо відповідь незадовільну. Яка ж причина такого стану нашої молоді? Чому вона не така, якою ми хотіли б її бачити? Чому такий малий вплив мають усі наші заходи щодо її виховання пластовою системою? Причин явища дуже багато, і не можна обвинувачувати самої молоді. Перша причина — це процес асиміляції, якій підлягаємо ми всі. Хочемо ми цього чи ні, він має на нас усіх від’ємний вплив, зокрема на притуплення нашої ідейності й патріотизму. Народи, які мають незалежні держави, можуть відповідними заходами стримувати асиміляцію своїх земляків, що поселились в інших країнах. Відомо, що тепер навіть жиди, що розпорошені по цілому світі й перетривали тисячоріччя, піддаються асиміляції та втрачають свої національні ознаки.

Коли мова про нашу пластову ідентичність, мусимо погодитися, що ми її втратили, лишилася тільки назва організації і зовнішня форма. Питання перед нами — чи ми готові зарадити тому, чи хочемо ще залишитися тим особливим поколінням, яке, зваживши всю глибину проблеми, захоче боротися з асиміляцією, — чи попливемо без спротиву загальним потоком життя.

Думаю, що однією з перших і важливих причин нашого послаблення було те, що своєї діяльності та її форм на нових теренах ми не плянували наперед, не мали проєкцій на далеке майбутнє, а жили й працювали з дня на день.

Пласт відновлено в таборах ДіПі в Німеччині й Австрії, а згодом перевезли його в цій же таборовій тимчасовій формі в нові країни поселення, нічого не змінюючи, пристосовуючись до нових обставин. З питоменної схильності до ізоляції від маси наслідком високих вимог до членства (вимога релігійності членства, знання української мови, української освіти, складання проб, у вимогах яких визначений стиль життя) ми обмежили Пласт тільки до однієї групи, можна сказати, упривільюваних людей, відокремили його від решти українських громад нового поселення, а через це пластова молодь втратила нагоду і можливість ширити пластові ідеали, змагатися за їх здійснення в масі української молоді. Пластова молодь могла змагатися тільки поміж собою, не мала змоги показатися перед іншими, навіть не спробувала виявити себе "ліпшими" перед іншими молодечими середовищами.

Пригляньмося іншим скавтським групам, що виставлені на змаг і критику широкої громади. Пригадаймо собі початки нашого Пласту в Україні. В українських школах пластовий гурток чи й курінь міг виявляти свою пластову особливість, живучи поруч із загальною учнів. Гурток чи курінь мав спонук до скріплювати дружбу, здійснювати вимоги пластового закону, бажаючи бути іншими серед маси.

А що ми в існуючій тепер ситуації й системі пластування можемо дати нашій молоді? Які ідеали можуть їй служити за мету життя, яку мету має їхнє перебування у Пласті? Складати проби, ходити на сходини до пластової домівки, куди приходять декілька, кільканадесят чи сотні т.зв. пластунів, які не зовсім усвідомлюють, пощо вони на ті сходини мусять ходити. Їм відомо, що сходини є на те, щоб здобути пластову пробу, що коли не прийдеш на них кілька разів, будеш викреслений, не зможеш поїхати на коштовний табір (якщо батьки дадуть гроші) або на пластову зустріч (ще коштовнішу), де буде змога познайомитися з членами Пласту інших осередків і країн. А ще що, крім цього? Уявім собі, що провідники Пласту захотіли оздоровити Пласт, відчинити чи відновити втопані стежки, подати нову мету та ідеї пластовій

молоді й постановили дещо змінити організаційну схему пластової організації, вивести Пласт із гетто на широкі шляхи. Чи треба в такому випадку створити якусь нову систему, чи мусіли б вернутися до початків нашого Пласту, залишаючи систему гетто. Кожна зміна, реорганізація життя — це не легка справа і вимагає не тільки усвідомлення потреби зміни, але й віри в успіх. Крім того, вимагає також розуміння для справи всієї української громади, її віри в користь і доцільність такої зміни, віри у Пласт.

У нас є багато українських шкіл, парафій католицьких, православних і євангеліцьких; серед їхньої молоді міг би діяти Пласт. З нинішнього Пласту ми повинні б залишити тільки центри для вишколу цілого ряду нових виховників, для ведення дослідів, щоб постійно покращувати пластову систему; треба центрів для організації спільних зустрічей, святкувань та конкурсів, для ведення послідовної і планової праці, для виготовлення відповідних матеріалів, які були б допоміжними виховникам на нових теренах українських поселенців, у їх школах, організаціях, — одним словом, ми мусіли б віддати Пласт на послуги і власність усіх українців, а не тримати його для себе самих.

Уявім собі, що це все сталося. А як же б це виглядало б, наприклад, при церкві Св. Миколая чи Св. Варвари, де організовано гурток юнаків чи юначок? Батьки цих юнаків підшукують відповідного опікуна й виховника, виховник мусів би перейти вишкіл у пластовій станиці чи КПСтаршині, яка веде вишкільний центр даної країни, і починає працювати. Гурток матиме багато завдань — юнаки мають показати всім, що вони добре вчаться, гарно володіють українською мовою, мають добру спортову дружину, ходять часто на прогулянки, бо вони люблять природу й молодечі пригоди. Гурток виступає на парохіяльних святкуваннях і виявляє позитивний вплив на загал молоді в парафії. Пластова частина на тлі маси молоді відзначається і зовнішнім виглядом, бо має свій однострій, вони видають свою стінну газету, члени цієї частини відрізняються від усіх інших молодих своїм стилем життя, поведінкою, всі їх ставлять за приклад. Багато охочих пристати до їх гурту, але до них вимоги: треба бути добрими учнями, треба знати українську мову, ходити до української школи й мати знання про Україну, треба бути добрим спортсменом, мати ши-

рокі зацікавлення, від них будуть вимагати відповідної поведінки, життєздатности й життєрадості. Пластовий закон за таких обставин стає видним у практичному житті, він стає виводом, живим ідеалом, а не тільки з вивчених пунктів у вимогах пластових проб.

Цікаво — чи така реорганізація можлива, цікаво — чи наші пластові проводи мають почуття відповідальности за долю і майбутнє Пласту не тільки в їхньому звітному часі, але й за той час, яким буде Пласт у дальшому майбутньому. І чи взагалі буде він у 2000 році й пізніше.

На жаль, мушу ствердити, що пластові проводи 1950-их і 1960-их років діяли тільки у своїх звітних каденціях короткозоро. Дальшу долю Пласту залишили новим, уже у великій мірі англовоєнним поколінням.

Який буде Пласт завтра? Такий, як сьогодні — він тільки Пласт по назві, а на ділі Пласту сьогодні нема.

— Безумство хоробрих — це пісня, яку має творити кожен в найкращі хвилини життя. Інакше життя буде довгим і нудним — без свят. Бо свято само не приходить: завжди треба влучити хвилину, яка практичним людям крізь вікно здається невдячною і невчасною.

Але цікаво, що великі постаті, великі передусім своєю вірою, своєю любов'ю і всім ігноруванням найвищих для поміркованого прописних істин. Маштабність їх визначається передусім безоглядною найвищою метою. Шевченко мусив здаватись диваком порівняно з раціональним Кулішем, якого просто дивувала зухвала спроба народного поета переоцінити найбільших царів, що творили Російську імперію. Франко зі своїм "Не пора" мусив здаватись Дон Кіхотом порівняно з Драгомановим, що все знав, все зважував, враховував і все мирився з фактами. Леся своєю надпобутовою героїкою мусила здаватись просто мрійницею порівняно з реалістом "все-російського маштабу" Винниченком, якого вже не влаштовувала вузька малоросійська аудиторія. Євген Сверстюк

Виховні проблеми новацтва

Ірина Баєр

РОЗВИТОК ДИТИНИ

(Доповідь виголосила авторка на вечорі, що його організував виховний сектор СФУЖО в Торонті)

І. ПЕРІОД ПЕРЕД НАРОДЖЕННЯМ

Коли дивимося на дітей, знаємо, що вони малі, що у них нема знання, вони недозрілі, слабкі, вразливі, вимогливі, неохайні, здібні любити, вірні у дружбі тощо. Рідко дивимося на дітей як тих, що вимагають особливої уваги, знання їхньої проблематики й усвідомлення того, що дитячий вік — це великої ваги період у житті людини. Більшість наших щоденних контактів і характер спілкування з дітьми тільки підкріплюють наші неправдиві уявлення і знання дитячого віку. Такі наші погляди впливають на наше наставлення до дітей а з часом і на саму поведінку дітей.

Більшість наших поглядів про дітей приходить до нас через життя в родинному колі. Наші думки про дитинство переважно базуються на особистих спогадах з нашого дитинства.

Інші важливі впливи на наше уявлення про дітей — це література: журнали, газети, книжки, телевізія, фільми чи навіть іграшки. Праця психологів про дітей та інших теоретиків людської природи теж має вплив на наші уявлення про дитинство. Часто цілі генерації є під впливом праці деяких визначних науковців, наприклад: останніми десятиріччями багато дітей матері виховували згідно з теоріями д-ра Спока. Проте, якраз ці погляди й теорії тепер ми мусимо критично розглядати, якщо хочемо здобути якенебудь правильне наукове знання про особливості дітей. Бо через таке досліджування зможемо переконатися, що не кожну теорію, навіть і

найправдоподібнішу, можемо завжди прикладати до кожної дитини.

Беручи все це до уваги, я підбрала зміст моєї доповіді за таким пляном: емоційний і соціальний розвиток дитини ще перед її народженням до 12-го року життя. Розглядатимемо такі підтеми: 1) період перед народженням; його науковці розглядають як дуже важливий час у розвитку дитини; 2) немовлячий вік — від народження до 2-го року життя; у цій частині зосередимосся на взаєминах між мамою і дитиною; 3) соціальний розвиток дитини у віці 2-3 років; 4) період раннього дитинства, що охоплює вік від 4-го до 7-го року життя — тут познайомимосся з впливами школи на дитину; 5) шкільний вік від 8-го до 12-го року життя.

Тема дуже широка, охоплює дуже багато цікавих ідей, порад, які спробую сьогодні в скороченні передати. Може, багато теорій, але надіюся, що в дискусії присутні подадуть приклади з життя.

На розвиток дитини впливає багато чинників ще перед її народженням. Ці чинники поділяються на дві категорії: 1) спадкові гени й 2) впливи середовища. Уже сторіччями батьки, філософи й науковці розглядають питання: що в найбільшій мірі впливає на розвиток дитини, на її поведінку? — генетична спадковість чи вплив середовища — обидва чинники перед і після народження. Зваживши на те, що наука психології щораз більше розвивається, досліді показують, що ніяка група чинників вповні не панує над іншою. Зародок людини в лоні матері, а також на початку його зрілого життя — це комплекс, який є сплетенням потенціальних генетичних впливів, що їх дали батьки, також інших біологічних впливів і впливів середовища, які можуть чи то послабити, чи підсилити генетичний комплекс. Нас тепер цікавить питання змінності й ступінь співвідношення впливів генетичних, біологічних і соціальних на особливість рис і форм поведінки дитини.

Впливи середовища перед народженням

Прийнято без заперечень, що розвиток людської індивідуальності у великій мірі залежить від середовища. Проте, також і в нашому часі ще думали, що вплив середовища діяв з народженням. Довго уважали, що ненароджена дити-

на ізолювана від зовнішнього світу. Щойно в недавніх роках доказано, що події перед народженням можуть впливати на індивідуальність у великій мірі. Сьогодні студії над цими впливами перед народженням дуже широкі та інтенсивні.

Розвиток плоду (фетуса) абсорбує більше, ніж його генетичний виряд. Зародок розвивається залежно від середовища, тобто його розвиток залежить від здоров'я й обставин, в яких живе мати. Жінка фізично розвинена, добре відживлювана, що живе серед сприятливих обставин, правдоподібно буде мати здорове немовлятко, яке переможе травму пологів і швидко пристосується до життя поза лоном матері. Проте ж багато чинників впливає на здоров'я матері й на здоров'я плоду. Про них тепер наші розважання.

Статистичні дані показують, що найбезпечніший дітородний період — це період від 21 до 29 років життя. Правдою є те, що перед і після цієї межі віку, тобто від статевої зрілості до менопаузи можливості поронення, передчасні народження і комплікації при породі трапляються частіше. Матері перед 20 роком і після 35 року життя також мають вищий відсоток ментально недорозвинених дітей — можливо, через скомпліковані пологи. Інші матері, зокрема ті, що вперше родять після 35 року, здебільша мають різні недуги під час вагітності, також і тяжкий порід. До того недуга Давна, відома загально як монголізм, також частіше зустрічається у старших матерів.

Віруси можуть пошкодити нормальному розвитку плоду. Серед вірусів найнебезпечнішим для вагітних жінок є кір (рубелла). Цей вірус найактивніший у перших трьох місяцях вагітності. Немовля може народитися згодом з природженими хворобами серця, дефектами очей або глухим. У перших чотирьох тижнях недуга у 50-50 випадках може спричинити ці пошкодження. Правдоподібно пошкодження зникають у 17 відсотках у третьому місяці й після того меншають близько до зера.

Інфлюенца (грипа) і свинка також мають добрий ґрунт для захворюнь у вагітних жінок, і плід також може заразитися. Немовлятка можуть народитися з хворобами віспи, вітряної віспи, свинки й малярії. Може бути, що ці віруси такі малі, що можуть перейти охоронну болонку (пляценту) і по-

шкодити плід (фетус). А також немовлятко може заразитися при родах.

Сифіліс у вагітної жінки може діяти на фетус після п'ятого місяця. Понад половину заражених фетусів народжується мертвими або, народившись передчасно, вмирають після народження. Ті, які живуть, наражені на каліцтво і ментальне упослідження. Також жінки, що хворіють на цукрицю, можуть мати поронення і народжують мертві немовлятка, а коли потомство живе, то йому тяжко пристосуватися до обставин.

Недостатнє відживлювання матері в перших місяцях, хоч не є настільки небезпечне для плоду, як згадані вгорі хвороби, проте зародок, що забирає з організму жінки мінерали й вітаміни, позбавляє її необхідних речовин. Це пізніше пошкоджує і плід і здоров'я матері. І коли вона своєчасно не забезпечиться цими мінералами й вітамінами, тоді мама й дитина можуть потерпіти через їх брак.

Будова тіла матері також має вплив на розвиток плоду. Будова ця залежить від харчування у молодому віці і від харчування вагітної матері. Досліди між шотландськими жінками виявили, що низького росту жінки мають комплікації при родах, передчасні народження, діти часто мертвонароджені або швидко вмирають після народження. Низькі жінки мають дуже вузьку матичну шийку, яка утруднює процес родів.

Психічна рівновага матері, коли вона не боїться материнства, не має вибухів гніву, злості, створює в її організмі хемічний баянс. Коли ж емоції позбавляють її цієї рівноваги, тоді залози її виділяють адреналін та інші гормони до кровоносних судин. В додатку до цього, ціла система нарушується і спричинює небажані реакції, спричиняє інші шкідливі хемікалії в організмі.

Такі порушення нормальної емоційної системи викликають у вагітної жінки пригноблення, і це впливає на плід.

Виділення залоз вагітної жінки і дія нервової системи впливають на плід, бо переходять через пляценту й викликають у плоду такий самий стан, що й у матері. У ранній вагітності тривожні емоційні стани матері можуть викликати фізичні ускладнення у зародка. У пізнішій вагітності емоційні пригноблення не в такій мірі небезпечні, але все таки мають вплив на поведінку плоду. В лоні плід залежний від психічного стану матері у великій мірі. Що більше, тривалі й три-

можні переживання можуть мати вплив на немовлятко й після народження. Доведено, що матері, які тривожаться, мають труднощі при народженні, а це має вплив також і на дитину.

Зародок дістає харч і кисень через кровоносні судини матері, і тому він може бути поражений будь-якими речовинами, що приходять від матері через плаценту. Наркотики — одні з тих шкідливих речовин. У 1961 р. увага медиків, науковців і загалу громадянства звернулася на трагічні випадки, — діти народжуються, як це було в Західній Німеччині, з різними деформаціями членів тіла: недорозвинені руки, ноги без звичайної пропорції і багато деформацій серця, кровоносних судин, травних проводів і вух.

Доказовий матеріал був зібраний у кінцевих місяцях 1961 р. Всі випадки були пов'язані з наркотиком талітомідом, що його продавали без рецепт матерям. Його широко вживали тоді в Західній Німеччині як насонні пілюлі, як запобіжні пілюлі перед нудотами вагітних жінок. Матері тих дітей-калік брали наркотик талітомід між четвертим і шостим тижнем вагітності.

З того наука, що кожний лік, що його хоче вживати вагітна жінка, мусить бути перевірений докладно, щоб мати певність, що він не має страшних наслідків для ненародженої дитини. Вагітна жінка, як і жінки, що сподіваються стати вагітними, повинні бути особливо уважними щодо споживання пілюль, зокрема нових. Правила цього треба особливо дотримуватися в перших трьох місяцях.

У 60-их роках такі наркотики, що викликають наліг, як героїна, такі, як Ел-Ес-Ді, що діють на психіку, стали найвідомішими наркотиками, що впливали шкідливо на плід-фетус. Лікарі прийшли до переконання, що діти від матерів, які вживали морфіну чи героїну, були схильні також до цих наркотиків. Зараз після народження вони починали виявляти хворобливі симптоми, гарячку, дрижі, конвульсії, труднощі при віддиху і травленні. Сила потягу дитини до наркотиків залежить від того, яку дозу мати їх споживала, як довго і як близько до часу родів.

Курення папірос витворює також такий наркотик, що діє на зародок. Наприклад, коли вагітна жінка курить, серце зародка швидше працює. У 1957 р. Сімпсон дослідив, що жінка, яка постійно курить, подвійно наражена на передчасні

роди. Що більше, новородак курця важить менше, ніж не-курця, якщо вони передчасно обоє народжуються. Проте ці досліди не є в кожному випадку певні. Може бути, що передчасні роди не є наслідком курення, а ще досі невідомої іншої причини, яка може спричинити потребу курити й передчасні роди.

Треба згадати, що саме народження також дуже важливе для доброго стану новородака. Новородак відчуває брак кисня, а це може спричинити пошкодження мозкових судин. Передчасно народжені діти особливо вразливі на брак кисня у тканинах, а також на втрати ваги та закаження.

З того висновок, що ознайомлення з небезпеками для зародків кидає світло на всі проблеми, що їх діти мають при правильному фізичному й психічному розвитку й пристосуванні до обставин життя.

Хоч не всі подані вгорі приклади поганого стану зародка викривають його причину вповні, але залишається правдою, що при огляді історії дитини, пошкодженої перед народженням і при народженні, можна часто відкрити причини хворобливого стану.

II. НЕМОВЛЯЧИЙ ВІК

Час від народження до двох років — це вік дитини-немовляти, бо зближаючись до другого року життя, дитина починає розвивати свої власні вагомні вислови й виявляти на інші лади свої реакції на довкілля; вона вживає своєрідних символів на те, щоб висловити те, що вона думає.

Немовлятко так швидко розвивається, що за 18 місяців воно спроможне дещо пам'ятати, розрізняти, ходити, говорити й нав'язувати взаємини з іншими. Новородак у перших вісьмох тижнях має єдиний вислів потреби криком, а він є виявом голоду, змучення чи невігоди (мокра пеленка). Коли дитина задоволена, зворушена, це проявляється її воркуванням у другому місяці; вона бавиться звуками, обертаючи язичком. У шостому місяці ці звуки стають уподібнюватися до мови, яку звемо базіканням, ааканням чи бебеканням. Базікання охоплює вже багато різних звуків, і воно розвивається завдяки людям, що оточують дитинку. Спостережено, що базікання немовлятка розвиваються залежно від уваги до

нього довкілля. Його розвиток впливає на дитячу концентрацію, багатство словника і ступінь інтелігенції (Ай Кю) немовлят.

Досліди показують, що сидження, повзання і ходження, здібності, що вживають нервової й мускулярної системи дитини, потребують вправ, але переважно вони залежать від дозрівання. Досліди над дітьми в інституціях доказують, проте, що вік дитини не впливає аж настільки на це, якщо б не було в неї заохоти до активності. Зріст стимулів до активності різного роду посилює розвиток дитини, якщо вона забезпечена ними в відповідному часі та в потрібній для її індивідуальності кількості. Проте, не дивлячись на те, що саме дозрівання немовляти вважаємо основним впливом на всі фізичні аспекти розвитку, стимули до активності разом з генами й різноманітні впливи довкілля — все це впливає на напрямок дитячої реакції на довколишній світ.

Соціальний розвиток

Існує цілий комплекс дитячих акцій і реакцій у взаєминах з тими, хто є першими опікунами дитини, звичайно мами. На цьому комплексі будується фундамент взаємних почувань приналежностей мами й дитини. Приналежність ця зростає і стає нагородою для мами, коли дитина починає реагувати на такі соціальні жести, як говорення, усмішки, пестощі й вітання. З боку дитини поведінка “пасивна”, бо вона любить такі форми поведінки її опікунів, хоче бачити більше разів; повторення маминої реакції на дитячу витворює прив’язання дитини до матері.

Якість взаємин матері й дитини стає підставою для майбутніх соціальних спроможностей дитини. Ці перші взаємини з мамою дуже важливі, бо ж на них впливає ціла система наявних норм і сподіваних правил, що їх мати й дитина внесуть у кожну ситуацію. Їхні взаємини виплекаються залежно від тих двох комплектів “правил”. Дитина має свій темперамент і свої послідовні реакції, що зв’язані з її дозріванням, і мама має свої уявлення про те, як немовля має поводитися, як його вона має трактувати, а одночасно й мама має і свої власні потреби щодо дитини, свої материнські бажання. Комплекс норм поведінки немовляти й матері мають територіальні обмеження у процесі взаємних відкривань і взаємних при-

стосувань. Вони спільно мають узгодити, що відбуватиметься з дня на день у їх співжитті.

Сприймання матері дитинкою завжди уважалося й пояснювалося тим, що мати є кормилькою, опікункою немовлятка, що вона дбає про його вигоди і що в тому є коріння близьких взаємин дитинки й матері. Думали, що діти тому відчувають близькість до матері, що вона, наприклад, дбає про добре самопочуття дитини, кормить маля. Уважали, що процес кормлення тому такий важливий, що через брак корму дитина мала б поганий досвід, могла б уважати, що мама не є їй віддана. Уважали, що через брак такої близькості мама не має досить корму. Недостача корму може спричинити те, що дитина зачне сприймати маму як особу для свого розвитку маловажну. Коли ж кормлення буде довший час прикорм для дитини, це може спричинити те, що немовля, замість нормально сприймати свою кормильку, буде її уникати. Таку негативну реакцію дитини на кормлення вона може генералізувати. І тому, коли голодна дитина не може заспокоїти свого голоду, вона може цю свою негативну реакцію поширити на інші свої недомагання. І замість піти до матері тоді, коли вона її потребує, коли змучена чи діткнена, вона буде її оминати.

У дальшому розвитку дитина ці свої взаємини й досвід у співжитті з мамою переносить на інших людей, вона тоді сприймає інших і з ними кооперує. Що більше, дитячі взаємини мають ще одну небезпеку. Оминаючи маму, дитя буде оминати також інших людей, і ніколи не матиме близьких соціальних взаємин ні з ким, може стати відлюдком. Взаємини матері з дитиною під час кормлення, як це твердять деякі теоретики, настільки важливі, що від них залежать майбутні соціальні контакти дитини з цілим довкіллям.

Новіші висновки з експериментів викликали недавно розвиток цікавих теорій про соціальні взаємини дитини. Кілька дуже цінних студій виявило важливість таких чинників у розвитку почуття потреби дитини спілкувати з довкіллям, як приємні фізичні контакти, (зорові контакти між мамою і дитиною, а також різні інші заохочування матері виявляти потребу контакту немовляти з нею). Вони відіграють у цьому велику роль.

Досліди з мавпами показали, що першим визовом дитини до контакту з середовищем є голод, а за цим іде потреба близькості з матір'ю, що виявляється фізичним контактом. Поруч з пестощами — як твердять науковці — є ще плач, усмішка, смоктання маляти, а у мами зорові й слухові вияви уваги до дитини. Це п'ять реакцій, які зв'язані із змістами, і вони в'яжуть матір з дитиною. Тому то є певні ступені змислових збудників, що їх може використовувати мама або пістунка. Вони є найсильнішими вузлами маляти з дорослими. А також від дорослих залежить і сила тих вузлів.

У другому році, коли дитина починає ходити й говорити, її поле зору поширюється значно. Немовля шкандибає, вилазить на сходи, заглядає у шафи, витягає книжки з полиць і любить крутити радіо чи телевізор. Якщо воно бачить щось страшне, буде рачкувати або бігти до мами за охороною. Одночасно з тим дитина пізнає, що вона може сама заспокоїти свої бажання і цікавість до світу.

Можливо тому, що дитина може рухатися, що вона така винахідлива і цікава до всього у цьому віці, — думають у західному світі, що треба впровадити в життя соціальний контроль. Це повинні впровадити в життя батьки. Батьки намагаються завести такий порядок, такий контроль, щоб згідно з ним наймолодші члени нашого культурного середовища, активні його члени, могли мати правила й знали, які мають бути їх ціхи характеру, поведінки, спонуки й вартості, які концепти культури вони мають приймати, а які вікидати. Цей процес відомий під назвою *у с у с п і л ь н е н н я*. Батьки оберегають дитину перед поведінкою, яка не погоджується з дитячими приємностями, але яку апробує культурне середовище чи якась окрема кляса спільноти у ньому. Тож у тому другому році життя дитинка вже не може свobodно вилазити на стіл під час сніданку, вдаряти своїм горнятком по тарілці, бавитися сніданковою кашкою чи мочити як спочатку пеленки та випорожнюватися будь-коли.

Коли цей процес усупільнення починається, змінюється також характер взаємин між мамою і дитиною. Досі мама була кормителькою, тією, що дбала про вигоду дитини, потішала та інспірувала до дії дитину. Тепер вона хоче бути тренером, який вимагає певного рівня дії дитини. Обмеження, що їх ставить дитячій поведінці мати, можуть викликати кон-

флікт від початку. Норми дитячі й мамині тепер не так легко погодити.

Усупільнення трудне, але воно могло б бути й трудніше, якщо б у дитини не було розвинених кілька мотивів її поведінки. У другому році життя дитина дуже дбає, щоб подобатися батькам, щоб заробити їхню любов і опіку. У додатку дитина має однаково міцні бажання уникнути батьківського гніву й відкинення її з кола родини через незгоду з батьком чи мамою, або й фізичної кари. І тому процес усупільнення — це своєрідна умова: дитина резигнує зовсім з немовлячої свободи в заміну за тривалу любов і опіку батьків. Звичайно, щоб це усупільнення було успішне, дитина мусить вже відчувати ту любов батьків, мусить бути свідомою того, що за свої зусилля над самоконтролем вона дістане їхню любов. Холодна й мало чуттєва мати не може сподіватися того, щоб її дитина здобулася на той контроль, бож невиявлена материна любов до дитини не може впливати на маля. Якщо ж мама виявляє тільки трохи чуття, а може й зовсім у неї його для дитини нема на те, щоб вона могла вплинути на посилення зусиль маляти, тоді навіщо придадуться і дитячі зусилля? У такої мами непослух доводить найчастіше до фізичної кари. А це завжди викональне, дитина ж не може боронитися. Тож батьки мусять виявляти якнайбільше любови, бути гордими за свою дитину, бо це основна й центральна передумова усупільнення їхньої дитини.

Згідно з Е. Еріксоном, період усупільнення важливіший, ніж прищеплення дитині “культурних” норм поведінки. У перших роках дитина виробляє відчуття самостійности, незалежности від матері, а також почуття самодопоги і спроможностей бути самовистачальною. У цій стадії дитина розпочинає довгий процес усамостійнення від матері. Еріксон стверджує, що дитина тоді зможе виробити свою автономію, якщо їй буде дана змога багато разів відчувати, що вона є особа, якій можна дати змогу самостійно вибирати. Право вибору, наприклад, того — “де сісти, де стати, чи наблизитися до гостя, чи притулитися до маминих колін..., чи піти до лавнички, чи помочити штанята” (Еріксон 1953). Якщо умовини для розвитку автономії несприятливі, то — на думку Еріксона — наслідком того в майбутньому почуття дитини щодо себе самої зведуться до сорому й сумніву.

Надмірно дбайливі батьки можуть пробувати стримувати дитину від самостійних постанов, зокрема у тих випадках, коли є можливість нещасливого випадку, фізичної небезпеки для маляти. Надмірно дбайливі батьки завертають свою дитину назад у процесі виростання з немовлячого віку. Дитині забороняють робити нові відкриття, досвідчати, переживати радість з успіху, і тому вона позбавлена змоги виростати з почуття довір'я до себе самої, змоги самостійно вирішувати. Коли ж дитя має свободу дотикати предмети, досліджувати світ, воно звичайно входить у властиву оцінку самого себе. Правильно виховувана дитина зростатиме в довір'ї до себе самої, буде мати менше прикрих пригод і найправдоподібніше знатиме, що її здібності відповідні її завданням. Дитина з таким позитивним досвідом зустрічатиме нові обставини, матиме відважне й ентузіастичне сприймання життєвих обставин.

Можливо, що найважливішою справою, яка відрізняє немовля від дитини усупільненої, — це справа контролю міхура й випорожнювання. Еріксон, так як і Фройд, вважають, що виплекання звички своєчасного випорожнювання у лазничці — це дуже важливий момент у прищепленні дитині усамостійнення. Ясно, що випорожнювання — це функція, яку контролює тільки сама дитина, якщо м'язи достатньо розвинені. Поспішати з вправами щодо випорожнювання або звертати забагато уваги на те може створити в дитини уявлення, що ця справа першорядна, важливіша за все інше. Перенаголошення важливості плекати звичку випорожнюватися в туалеті й піддаватися бажанням батьків треба uważати за компроміс дитини щодо її свободної волі. Для дитини її усамостійнення є першорядної ваги, це наполягання може викликати багато сумнівів дитини у тому періоді життя, коли малятко переживає такий зріст відчуття того, що воно людина. Самостійність виростає на довір'ї, а суворість у плеканні звички випорожнювання дає посмак браку цього довір'я. Коли дитина в цьому віці не має повного довір'я своїх батьків і її почуття самостійности надшчерблене, сумнів у себе саму увійде як ознака її майбутньої поведінки. Вона почуватиметься як меншевартна, некомпетентна, засуджена на залежність; і в різних ступенях ці властивості можуть перейти навіть у дорослий вік.

Тренування, яке починається завчасно, яке відбувається примусово, доводить до вибухів злости, тупання ногами, мочення в ліжку, роблення в штанята, залишає ресантимент до батьків, що карають за такі вчинки. Студії доказують, що дуже настирливі примусові тренування можуть довести до ускладнень і довготривалих побічних браків, таких як надмірне бажання бути чистим, надмірна соромливість і охота бути пристосованцем до всього і скрізь. Це дуже ясно ілюструє Еріксонову теорію про брак довір'я до себе. Така дитина, яку часто карають, здебільша стає дуже нерішучою, вагається перед кожною можливістю робити вибір, незгідний з бажаннями її батьків. Така дитина знаходить вихід із ситуації тільки тоді, коли їй кажуть, що робити. Тож вона діє тільки в погодженні з іншими. Її вклад у світову скарбницю малий і обмежений.

(Далі буде)

І все ж таки історія бере великих романтиків в основу духовної культури й з їхніх гарячих візій та пророцтв творить фундамент. Вона ставить Шевченка високо над Куліша, Франка — над Драгоманова, Лесю Українку — над Винниченка. Навіть духовні спадкоємці поміркованих і обачливих нині гаряче опікують своїх антиподів — Шевченка, Франка, Лесю... Євген Сверстюк

Виховні проблеми юнацтва

Володимир Соханівський

НЕ ЗНАЮЧИ ЮНАКА — НЕМОЖЛИВО ЙОГО ВИХОВУВАТИ

(Гутірка з виховниками на вишколі)

Це не лекція чи доповідь, це виміна думок, дискусія з вами. Можливо, ви знаєте юнаків, з якими будете працювати, краще ніж я. Ви ж зацікавлені ними, дехто з вас ще пам'ятає добре і свої юнацькі роки, дехто має своїх синів-юнаків, може спостерігати їх з дитинства аж до юнацького періоду. Я переконаний, що ви заглядаєте час-до-часу до відповідної літератури про виховання. Я знаю це тому, бо якщо б так не було, ви не були б тут сьогодні. А найважливіше це те, що ви маєте бажання працювати з юнацтвом, а це найважливіше.

Пам'ятаємо, що погляди на виховання не є статичні, вони міняються доповнюються, і ми самі мусимо йти в крок з новими поглядами про цю цікаву й переважливу ділянку знання.

Працюючи з юнаками, будемо поглиблювати свої зацікавлення виховною проблематикою, докладніше пізнаватимемо своїх юнаків. Найкращим джерелом знання про юнацтво буде таки саме гурт наших вихованків, наше власне спостерігання їхньої поведінки, розмов, їх зацікавлень тощо. Цікавий матеріал зберемо, коли проведемо обстеження: 1) юнацьких зацікавлень; 2) уподобань (що вони люблять, а чого не люблять); 3) що вони бажали б робити, які саме проекти опрацьовувати?; 4) їхні погляди та наставлення до родини, до дому, школи, церкви, Пласту та інших організацій, до спорту, до дорослих людей, спільноти, до політики і до людських вартостей; 5) що вони хотіли б бачити у виховників?

У кожній справі ми повинні їх уважно вислухати. Про думки юнацтва ми повинні дискутувати не тільки з друзями-виховниками, але й з батьками, учителями та з іншими теоретиками й практиками виховання.

Пізнавши їхні зацікавлення, духові, товарисько-суспільні та фізичні потреби, бо все це має неабиякий вплив на їхню поведінку, ми зможемо зрозуміти причини їхньої поведінки, що їх “тягне” робити те, чи інше, тобто нам треба знати мотивацію їхніх вчинків.

Треба нам знати також, як вони сприймають і розуміють світ, життя, та явища у світі. Ми маємо знати, як кожний бачить і сприймає ситуацію своїми власними очима, по своєму, згідно з життєвим досвідом, знанням.

Для розуміння поведінки юнака допомагає знання про його минуле. Якщо усвідомимо все це, будемо більше терпеливими, виrozumілішими до їхніх витівок, проступків.

Свідомість наша, що ми багато знаємо з власної обсервації чи дискусії додасть нам відваги й довір'я до себе самих, ми впевнимось, що не тільки “святі горшки ліплять”. Обсервувати своїх юнаків треба постійно, й усюди, не тільки під час сходу: на вулиці, під час обіду, дома, на подвір'ї, у крамницях, іграх — скрізь. Треба ділитися своїми спостереженнями з іншими, робити висновки. Це допоможе і нам розвивати свій світогляд, а з цим більшатиме і довір'я до юнаків, любов до них і до нашої виховної праці.

Мотивація. Досліджувати її — це прецікаве зайняття. Нею цікавилися філософи й поети віддавна. Ще біблійний Гідеон на наказ Єгови мав рекрутувати юнаків до армії для боротьби з медіанітами. Вже тоді вживали психологічних випробувань: закликали — “Якщо хтось боїться, то хай зійде з гори Гілеад”. Потім казали кандидатам до армії пити воду з калабані. Гідеонові доручили не приймати всіх тих, хто намагався пити цю воду, а також і тих, хто язиком хлестав її так, як пес. З тисячних мас обрано тільки три сотки й ці три сотки вояків виграли війну.

Отже мотивацією можна назвати внутрішню спонукку, чи навіть силу, силу творчу чи деструктивну, гін, що його мають всі нормальні організми, і яка “пхає” певним способом їх до певної мети, до об'єкту. Один прагне багатства, інший духового щастя, слави, чи задоволення, інший боїться невдачі чи хвороби й відповідно поводить ся — уникає певних речей. Ці два чинники — сила-гін і об'єкт, мета чи ситуація, до якої ця сила-гін “пхає”, є основою людської поведінки, мотивацією певного вчинку. Наприклад, голодний пес, чи навіть лю-

дина, залишить все, і найприємніше зайняття, і буде шукати, досліджувати, змагатися, щоб задовольнити чи зменшити голод чи спрагу. Мотивована дія завершується, коли мета осягнена.

Основним питанням мотивації є “чому?” Чому юнак добрий дома, у школі й Пласті, а його брат хоч також здібний і добрий у школі, нікудишній пластун? Чому Івась так добре говорить по-українськи, а його приятель, що виростає у подібній домашній атмосфері, також здібний, мовою не володіє і нею говорити не любить? Чому дехто любить спорт, а хтось курить і крадькома вживає наркотики? На кожне “чому?” є відповідь і вияснення.

Людські потреби. Кожна людина має свої потреби, які заставляють її шукати способів заспокоїти їх. Заспокоєння цих особливих потреб є основним елементом при формуванні й утривалюванні певних суспільних груп чи й народів. Сьогодні про це знають добрі батьки, вчителі, священики, політики, державні мужі, підприємці, військовики, провідники юній, ті, що свідомі потреб своїх членів. Вони використовують цю свідомість і знання про мотивацію для своїх потреб та успіхів. Через певні стимули ці внутрішні мотиви чи гони унапрямують людину до осягнення мети, а тим самим спричиняють певну дію, поведінку даної людини. Цей внутрішній стан одиниці, посилює відчуття потреби, дає силу, напругу, енергію, яка доводить до осягнення мети. Схематично це можна представити так:

ПОТРЕБА — НАПРУГА — ПОВЕДІНКА-ДІЯ — МЕТА — ЗМЕНШЕННЯ НАПРУГИ.

Тож мотивація визначає поведінку, змінює відношення живої істоти чи людини до її оточення. Вразливість, інтенсивність відчуття до певних стимулів збільшується, і тим самим допомагає поборювати всі інші, менше важливі стимули, які приводять до конкуренції. Наприклад — голодний юнак, загнухавши смаженицю, не завважить непорядку в своєму шатрі, зате голодний жовнір перед інспекцією його кімнати не відчує ні голоду, ні запаху сніданку. Мотиви дають енергію, сприяють осягненню мети. Отож — що саме спричинює відчуття потреби, дає насагу шукати способи дії на шляху до мети? Чи мета може змінитися? Чи можна одну замінити іншою? Вже навіть сама суть повищих питань вказує на те, що від-

повідуючи на них, людина потребує відчуття, усвідомлення, перцепцій, мислення і здібности вивчати ситуацію, пізнати мотивацію дії. Бо щоб людина змогла взагалі говорити про життєву мету, вона мусить це відчутти й збагнути, сприйняти, зрозуміти багато, тобто мати вироблений певний світогляд.

Коли ми говоримо, що даний юнак чи взагалі людина робить це чи те, щоб досягнути мету, це значить, що вона думає і чогось вчиться. Поведінка юнака чи дорослого буде залежати від:

- його особистих потреб,
- його особовости й середовища,
- його здібностей і відчуття, сприймання і ситуації, в якій він знаходиться,
- розуміння самого себе,
- способу поведінки, яку він сам апробує і розуміє її доцільність.

Які є мотиви чи потреби? В основному мотиви поділяємо на 1) біологічні (гони) — спрага, голод, потреба повітря, сну, відпочинку, тепла, охорони від зими, сексуальний потяг, випорожнювання міхура чи кишок тощо; 2) психологічні мотиви, як наприклад відчуття потреби особистої чи суспільної апробати, вартости чи важливости свого “я”, відчуття безпеки, любови, самоповаги та оцінки даного члена родини, групи, спільноти. Основи цих мотивів вищого гатунку, цих психологічних потреб ще достатньо не вичені, їх точно не можна визначити. Людська психіка ще точно не досліджена, і над цим психологи ще далі працюють. За Маслоу цю ієрархію людських потреб чи мотивацій можна представити схематично у формі піраміди:

- 5 Самовиявлення
- 4 Самосцінка
- 3 Любов і почуття приналежності
- 2 Безпека
- 1 Біологічні й фізіологічні потреби.

В основі піраміди стоять перші потреби: вода, харчі, відпочинок тощо. Це найконечніші потреби для фізичного існування людини, для її здоров'я. На другому щаблі є потреби безпеки (зовнішньої і внутрішньої), психологічний стан, коли людина певна, що не буде над нею насилля. Здається, що це все просте, живемо серед “культури і демократії”. Проте,

вглиблюючись у цю справу, вглянувши в життя родини, бачимо в ній конфлікти, непорозуміння між батьками, які тривожать їхніх дітей. Батько може тривожитися, що втратить працю. А всі ми тривожимося сподіваними революційними змінами в нашому особистому, громадському чи національному житті. Молодь недосвідчена, і нашим обов'язком повинно бути усвідомити її про ці справи, приготувати її до цих змін, бо це допоможе їй пристосуватися до них, використавши досвід старших.

Технологічні зміни молодь краще сприймає, як старші. Час, коли батьки говорили дітям, що вони мають робити, вже минув. Тепер в юнака такий великий вибір і стільки свободи, що він інколи губиться, його безпека zagrożена.

На третьому щаблі є потреба бути любленим і мати кого любити, а також почуття приналежності до родини, групи, спільноти, навіть бути апробованим у грі, в праці. Ця потреба, щоб юнака приймали з усіма його позитивами й негативами, щоб була апробата його в групі, для юнака особливої ваги.

Щабель четвертий в піраміді — це пошана до свого “я”, мови, імени, пошана за працю, за досягнення, признання за компетентність, вияви довіри, незалежність, свобода й престиж.

На вершці піраміди — потреба самовиявлення себе самого повнотою життя, згідно зі своїми поглядами й уподобаннями. Даваймо юнакові можливість вибору, хай пробує своїх сил, вчиться і набуває досвід. Співучасть у плануванні важлива тут, як і відповідальність та його рішення. Треба дати юнакам змогу виявляти себе, допомагаймо посередніми порадами, як знайти час, місце, речі — все потрібне для їх творчої дії.

Схематична піраміда ієрархії людських потреб мені подобається, але є інші, складніші, обширніші, їх можна вивчати з підручників психології.

Заспокоївши перші життєві потреби, здобувши безпеку, людина, зокрема молода, шукатиме співдії та співпраці з іншими. Вона прагне бути любленою та інших любити, мати оцінку й признання за свої вартості. Вона потребує поліпшення себе, шукатиме за новими переживаннями, пригодами, практикою. Вроджена чи набута є в кожної людини менше чи більше розвинена потреба пізнання, досліду, що його мають

навіть тварини. Здобувши одне, людина змагає до заспокоєння щораз вищого щабля цих потреб. Якщо юнак знайде задоволення з заспокоєння своїх потреб пізнання у Пласті, він буде добрим пластуном, а якщо ні, він Пласт залишить, і не допоможуть навіть і батьки.

Коли хочемо бути успішними в праці з юнацтвом, необхідно звернути особливу увагу на вихованка, на дану ситуацію і довкілля, в яких він перебуває.

Існують певні способи чи засоби, які впливають на поведінку даної одиниці наслідком стимулів, її знання, спонук, вмінь тощо; поведінку одиниці можна також змінити, змінюючи ситуацію чи довкілля, в якому живе дана особа. Зміну можна досягнути реорганізацією праці, її методів і засобів, підсиленням бажання даної особи брати участь у плануванні праці, у рішеннях, у всій діяльності якоїсь особи. Корисним є також прислухатися до думок, приглядатися до вчинків, досліджувати мотиви їх у житті молоді. Виховник повинен правильно оцінювати й розуміти ситуацію, знати мотивацію поведінки своїх юнаків. Не можна безпідставно осуджувати юнаків, треба завжди знати факти, аналізувати їх, розуміти погляди вихованків щодо якоїсь ситуації чи вчинку й цим допомогти йому прямувати до зрілості. Нормально людина, розуміючи свою власну мотивацію, розумітиме поведінку й інших людей. Мотивація буває не тільки вроджена, але й набута. Виховник не дає її юнакам готовою, але допомагає її зрозуміти. Таким робом можемо впливати на поведінку іншої людини, допомагаючи їй зрозуміти дійсність. І чим більше ми допомагаємо іншій людині почуватися добре, беручи до уваги способи її мислення, її погляди на те, як вона дійшла до висновку, тим більше допоможемо їй поводитися раціонально, творчо й зріло. Люди спроможні зміняти свої погляди й поведінку, обсервуючи реакцію інших людей на їх поведінку. Ми не повинні осуджувати людини просто за те, що вона якраз тепер робить. Повинні пізнати її минуле, її освіту та потенціал. Коли критикуємо молоду людину, вона сприймає нашу критику, як факт і не вміє "відбитися". Кажучи дитині "ти дурна", вона може повірити цьому й буде поводитися по-дурному.

В нашій гутірці ми заторкнули дуже складну й трудну проблему, яка завжди актуальна, завжди важлива, залежна

від щораз то новіших обставин. Дарма, що маємо правила, форму, методи, цілі схеми дії у цій ділянці психології, але я не побоявся б робити зміни й доповнення, бо сьогоднішнє юнацтво інше, ніж воно було десять років тому. Воно швидше дозріває, має більше знання, але не конче зріле духово, емоційно. Йому бракує суспільної зрілості, волі, стійкості й витривалості. Сьогоднішня техніка комунікації дає легкі розв'язки на різні труднощі без зусиль. Потисніть гудзик чи накрутіть телефон і багато справ поладodate без зусилля.

Сьогодні не чути багато голосів “Віддайте Пласт молодим!” — а це недобре. Треба, щоб таких голосів було багато. Д-р Р. В. Меннінгер каже, “неспроможність дорослої спільноти дати доростаючим природжене й чесне почуття співвідповідальності, співучасти в діях є джерелом відчуження та їхньої ворожості до старших”. На сотні ладів сьогоднішня молодь каже нам, що вона залишена, поминена, що її зле розуміють, а навіть ігнорують важливі для них люди, цебто ми — дорослі.

Тому варто вглянути ще раз і то дуже уважно, вдумливо в ту ієрархію людських потреб нашої молоді з точки зору людини та українця, щоб добре зорієнтуватися — чи є ще щось, чого ми в минулому не завважили, як слід не зрозуміли чи злегковажили. Це, я думаю, вийде нам на користь.

Використано літературу:

1. National Council, Scouts of Canada, “Getting to know boys’.
2. Підручники психології, соціології.
3. “Рідерс Дайджест” ч. 3/1972.

**
**

y

Т. Г.

ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО

Пласт завжди дбав про видавничу діяльність. Перші почини пластової преси були ще перед 1914 р. У 1921 р. почав виходити журнал “Молоде життя”. Органом нелегального Пласту (1930 - 1939) був журнал “Вогні”, за часів німецької окупації — “В дорогу”; у періоді Ді-Пі таборів пл. журнали “На сліді” і “Молоде життя” (1946 — 1959). На еміграції після другої світової війни видавнича діяльність Пласту була найінтенсивніша, зокрема в періоді 1957 - 71. У 1948 р. постало в-во “Молоде життя”, яке, крім видавання юнацького журналу під цією ж назвою, фірмувало низку наукових праць, публікацій НТШ, а серед них як головне видання — Енциклопедія Українознавства (ЕУ). Вона стала необхідним матеріалом для членства Пласту в діаспорі. Інші видання — це: “Нарис сучасної української літературної мови” Юрія Шереха, Альманах Фізичної Культури та цілий ряд інших публікацій, пов’язаних з Пластом чи то тематикою, чи тим, що їх автори були пластуни.

В-во “Молоде життя” при видаванні ЕУ натрапляло на великі труднощі — редакційні й фінансові. Їх допомагали поконувати пластуни, зокрема Курінь “Лісові Чорти”. При видаванні гаслової ЕУ/2 фінансову кризу вдалося побороти при допомозі т. зв. Акції-С (допомога Сарселеві), яку започаткував актив Пласту під проводом Кекилії Паліїв і яка знайшла позитивний відгомін в українському громадянстві. Акція ця й досі забезпечує фондами появу й закінчення ЕУ/2.

Після розпорошення членства Пласту в різних країнах ще пекучішою стала потреба журналів для окремих уладів — новацтва, юнацтва і дорослого членства. Спроба перенести з Мюнхену В-во МЖ до США чи Канади не була успішна, хоч були інтенсивні заходи. Фірма МЖ в Мюнхені, власність Пласту, згідно з вимогами німецького закону мусіла перетворитися на одноособову фірму в-ва МЖ. Фірмував її пл. сен. Володимир Козак (1954 - 63), а згодом пл. сен. Атанас Фіголь (до 1971),

з тим, що формальні її власники підлягали повному контролеві пластових проводів.

Пластові журнали.

Ілюстрований місячник для юнацтва почав виходити в 1945 р. в Німеччині. По короткій перерві при переселенні членства почав виходити з 1954 р. в Нью-Йорку “Готуйсь”, а з січнем 1971 р. появляється в Торонті. Журнал виконує важливу функцію сполучника поміж юнацтвом у 6-ох країнах, допомагає виховникам матеріялами — літературними на актуальні теми, перекладами і спонукує дитвору до творчости. В журналі, крім літературного матеріялу, сторінки: мовних ігор, сторінки для малят, хроніка, листування, майстеркування, рисунки-малюнки, дитяча творчість — т. зв. “перші спроби”. Досі вийшло 255 чисел “Готуйсь” (до кінця 1978 р.).

“Юнак” (попередня назва “Молоде життя”) — це ілюстрований місячник. Виходив в 1946-49 рр. в Німеччині, 1950 р. в Канаді, в 1951-59 у США, а в 1963 р. відновив появу в Канаді, де виходить і досі.

Журнал інформує про життя і працю юнацтва, об’єднує пластову молодь, у ньому завжди “спроби молодого пера”, дописи до хроніки, рецензії на прочитані книжки, на нові музичні платівки, репортажі з мандрівок тощо. Колишні юнаки — співробітники “Юнака” зі своєю творчістю вийшли вже на сторінки “Сучасности” та загальногромадської преси. Особливо жвава літературна діяльність юнацтва під проводом Дмитра Нитченка в Мелборні. Загально відомі молоді поети — Катерина Горбач, Роман Бабовал, Любомир Госейко та інші — дебютували в “Юнаку”. “Юнак” користується популярністю серед громадянства, має добрі оцінки за зміст і вигляд. У ньому є перегляд громадської активності юнацтва, рівня українознавства, національного вироблення нашої молоді. Досі появилося 183 числа “Юнака” (до кінця 1978 р.).

“Пл. Шляж” — кварталник, журнал дорослого членства Пласту і Пластприяту. Він почав виходити ще у Львові 1930 р., появлявся з перервами в Німеччині, а в 1966 році відновив появу в Торонті й виходить досі. Вийшло досі 55 чисел. У них віддзеркалене не тільки життя і праця Пласту, але й зміст “ідеологічного наплечника”, з яким мандрували пластуні по Україні, мандрують тепер у 6-ох країнах світу. В журналі знай-

демо підсумовування і підтвердження пластових ідеалів, ви-несених з України, які однаково, хоч тепер при дуже відмінних обставинах, правлять пластунам за дороговкази на всіх життєвих закрутах. Пластові завжди доводилося “плисти проти хвиль”: боротися з загрозою комунізму по першій світовій війні (дехто з молодих почав вірити, що в СРСР можливий розвиток українського державного і культурного життя); охороняти юнацтво перед масівкою підпільної роботи в ОУН, а зокрема протиставитися надмірному відходуви пластового активу в підпілля ОУН коштом виховних постів у Пласті; тепер відстоювати правильний підхід до проблем майбутнього українців у нових країнах поселення. Проблема денационалізації знайшла у Пл. Шляху (дивись ПШ ч. 6 з 1951 і далші) своє чітке і правильне навітлення. Воно подане у матеріалах з двох пластових конгресів, у кожнотасних висновках з'їздів, конференцій, зустрічів. Читачі, читаючи їх, гартують ідейну оборонну зброю, унапрямують дію, шукають у вільній дискусії з'ясування основних проблем і питань нашого скомплікованого життя. Знайомлючись з сучасними ідеями багатокультурності в Канаді, пошуками коріння свого роду, членство Пласту гордиться тим, що вже в п'ятдесятих роках воно мало на сторінках своєї преси правильну їх інтерпретацію.

“Бути чи не бути” українській діаспорі, а з тим і Пластові, залежить у великій мірі від ідеологічного озброєння членства, від відпорності на негативні впливи, а осягнути це неможливо без преси. Тому й треба нам мобілізації всіх сил, щоб пресу втримати при житті, а найголовніше, щоб вона була необхідною дітям і молоді, а не тільки провідникам. А цього неможливо осягнути без співпраці батьків, церкви, школи і загалу громадянства. Наші діти, молодь — це майбутнє не лише батьків, але й всього народу. Вони — наша перша відповідальність, обов'язок і найбільша цінність. Тому й Пласт і його преса — це добро й турботи цілого громадянства.

Проблеми У.П.Сеньйорату

Оксана Бачинська

ТРИ ПОКОЛІННЯ УПС І ЇХ СПІЛЬНА ДІЯ

дарма, що є різниці віку, пластового стажу й обставин
пластування

Присягаю своєю честю, що робитиму все, що в моїй силі, щоб:

*БУТИ ВІРНИМ БОГОВІ І УКРАЇНІ,
ПОМАГАТИ ІНШИМ,
ЖИТИ ЗА ПЛАСТОВИМ ЗАКОНОМ
І СЛУХАТИСЬ ПЛАСТОВОГО ПРОВОДУ*

Напевно, коли чуємо цю присягу, то думками линемо до юних днів, коли вперше повторювали урочисто ці слова. Чи тоді здавали ми собі справу, що ці три вимоги закону, як три дороговкази, мають завжди стояти нам у пам'яті, присвічувати нам пластовий шлях у щоденному житті? Яка чудова постанова і яка гарна мета Пласту виховувати молодь у цім дусі.

Ми сеніори, проживши вік новацький, юнацький та старшопластунський, і закріпивши пластовий дух у своїй душі, маємо завдання передати молодому доростаючому поколінню наші пластові ідеали: віру в Бога, вірність Україні й пластову активність у нашому довікллі та засаду самовиховної праці в цілому своєму житті.

Отже, є одна мета всього сеніорату незалежно від віку даного сеніора, чи 30 літ чи 70 — кожен має допомагати в цьому ділі. Часто вік затирається, коли люди стають дозрілими і мають спільні ідеали. Тут можна також згадати, що особисті обставини не повинні відігравати ролі в пластовій праці. Кожен пластун як одиниця повинен ставити пластове діло на важливому місці у скалі вартостей свого життя.

Хотіла б я тепер звернути увагу на умовини, серед яких наймолодший сеніорат виростав. Маю на увазі таких, як я, що виховувалися на еміграції. Тут треба підкреслити важливу частину першої точки закону, а саме любов до України. Майже всі ми України не бачили, або, якщо там народилися, та виїхали маленькими дітьми і її не пам'ятаємо. Наші батьки та впорядники родилися та виховувалися там, і та земля є для них святощами. Вся історія, традиція, звичаї та культура глибоко вкорінені в їхніх серцях, і тому їх сентимент до України зрозумілий. Ми цього не зазнали. Вони старалися вщепити в нас любов і прив'язання до Рідних Земель і свого народу.

У багатьох з нас це прив'язання до Рідного Краю вщепилося, і ми всеціло уважаємо себе дітьми України. Але багато є таких, що вже уважають себе дійсними американцями. Наші пластуни-емерити проживали серед інших відносин. Вони підростали і виховувалися на своїй землі. Переживали відродження своєї держави, організацію своїх збройних сил — УГА, армія УНР, УПА — та включалися в їх ряди. Після тоді ентузіазм організації Пласту. Друга група — це сеніори, які пластували вже на еміграції. Вони виховувалися в таборах серед численно згуртованого нашого суспільства. Тоді велика туга за рідними сторонами проявлялася у великій ідейній праці Пласту.

Нам, молодим сеніорам, тут тяжко передати молоденьким пластунам **горіючу** любов до України. Сучасний терор в Україні відбирає охоту повороту на Рідні Землі й примушує включатися в життя країни нашого поселення. Але нас усіх лучить свідомість українського походження, і тому нашим завданням є зберігати українську мову і український обряд, плекати культ українства та помагати нашому народові в Україні.

Тут знова мушу затриматись над зберіганням українства. Наше покоління, заки може передати іншим це знання, мусить над собою працювати, бо оточення, серед якого ми вирости, можна сказати — близьке нам, а воно американське. Нам собі найперше треба усвідомити й постановити, що будемо українцями, — а тоді передавати це іншим. Наші попередники цієї асиміляції не зазнали, отже вони народилися з українською душею, на них не впливали різномірні народи, вони жили на рідній землі. Вправді польська влада ставила

перешкоди в пластовій праці, але народ поборював ці труднощі, бо мав силу, живучи на своїй землі.

Тут мушу зупинитися над ще одною проблемою нашої покоління. Майже всі ми виростили серед великої свободи і добробуту. Наші попередники зростали серед інших обставин і мусіли боротися за різні права народу. Ми таких ідейних труднощів тут в Америці не маємо. Часто особисте добро і здобутки є на першому місці. Тоді люди забувають про потребу боротьби, про ідейні засади наших батьків, а вибирають шлях найменшого опору. Так терпить на цьому конечна праця в українській громаді. Є ідейна молодь сеніорату, не можна сказати, що нема, але, на жаль, їх є значно менше, ніж старшого покоління сеніорів.

Молоді сеніори, які завзято виконують свої пластові обов'язки, роблять це тому, що перше — розвинені духово, друге — вірять в пластову ідею й тому працюють для неї. Інші знова працюють, бо мають дітей у Пласті, їм залежить на здоровому вихованні цих молоденьких пластунів, і вони всеціло віддають свій вільний час для цієї організації.

Отже, усі молоді й активні сеніори прилучуються до старшого покоління і діють разом без огляду на обставини, серед яких вони підростали. Вони всі мають за завдання виховати характерних пластунів, виробити в них почуття особистої і національної честі, виробити свідомість своєї вартості.

Кожний сеніор, який спричинився до виховання здорового тілом і духом пластуна або діяв для цієї організації, має вдоволення, що надалі може піднесеним бадьорим голосом заспівати: ПЛАСТ — НАША ГОРДІСТЬ І МРІЯ.

Еміграція, різні покоління, різні обставини, — але мета одна: вщепити пластову ідею у серцях української молоді, символом якої є пластова присяга.

„Плекайте мову...“

Т. Горохович

ПРАЦЯ БАТЬКІВ НАД МОВОЮ ДІТЕЙ

Мова в найбільшій мірі впливає на національну психіку людини. Каже Олекса Тихий, що “мова народу — народ”. Засвоюючи слова для своєї думки, дитина виробляє рефлексії, набуває звички, автоматизує мову й поглиблює мовне чуття. А все це витворює цілу мережу зв'язків дитини зі світом. Коли мова про національне виховання, важливо, щоб ця мережа й зв'язки були на базі рідної культури, на тлі переживань її краси й позитивних вартостей.

У попередньому числі ПШ ми згадували дещо про засоби плекання мови в домашньому середовищі. Мова була про збагачування словника дитини з ділянки хатнього життя. Мова була про способи засвоювання слів про предмети в хаті, про працю членів родини, про спостереження над довкіллям біля дому. Розгляньмо ж тепер інші можливості розвитку дитячої мови й способи допомоги батьків у цій справі.

● **Розмови про працю дорослих.** Дітей цікавлять різні праці дорослих — поліцаїв, листонош, водіїв: автобуса, тролейбуса, трамваю, літака, поїзду, гелікоптера, корабля тощо. Велику кількість слів можна увести у дитячий словник розмовами про працю цих людей. Розмови про форми праці дорослих найкраще проводити, зустрівшись з поліцаєм на вулиці, з водієм в автобусі, в підземці, з машиністом на залізниці, оглядаючи поїзд, його льокомотив, вагони, колеса, пояснюючи, що поїзди рухає сила пари чи електрики. Спостереження тоді будуть емоційними, викликуватимуть інтерес у дитини, а це допоможе їй краще запам'ятати нові слова. Подаючи доцільні питання: “Як називається ця машина?”, “Для чого потрібні автобуси?”, “Хто керує автобусом?”, “На чому сидять люди в автобусі?” тощо, розвиваємо думку й відпо-

відні слова, тобто допомагаємо розвивати мовні рефлексії, звички, чуття мови.

● **Прогулянки в природу.** Прогулянки в природу починаємо з дітьми старшого дошкільного віку (5-6 років). Прогулянки можна поділити на два види: у природу і на підприємства, будівництва, державні установи.

Живучи в містах, наша дитина не має змоги часто бувати в лісі, полі, на річці, в горах, біля моря, щоб милуватися їхньою красою. А один день, корисно проведений в природі — це тиждень розповідей дитини про свої враження від зустрічі з птахами, деревами, квітами та всіма іншими чарами природи. Дуже корисно проводити спостереження над змінами в природі. Сидячи на лавці в парку, ведемо розмову про квіти, дерева, птахів і тварин. Ось називаємо осінні квіти: айстри, жоржини, флокси, підійшовши до дерев, знайомимо дітей з вербою, липою, кленом, дубом чи горобиною. Тоді є добра нагода збагатити словник дитини словами: темно-червоний, жовто-червоний, жолуді, каштани, “золота осінь”, жовта трава, жовто-зелене листя тощо. Ходячи по килимі жовтого листя, питаємо дитину: “Якого кольору листя у липи, дуба, тополі, берези?”, “На якому дереві ростуть жолуді, каштани?”, “Чим відрізняються листки тополі від листя липи?”.

Спостерігаючи явища природи, звертаємо увагу дітей на метеорологічні явища: дощ, сніг, туман, уводимо слова, які позначають ці явища. Завваживши вранці, що через вікно нічого не видно, бо туман, дитина зрадіє загадці, яку їй скажемо:

Не дід, а сивий,
Не спить, а стелиться,
Вкриває землю й океан,
А зовуть його... (туман)

У дощеві дні доцільно читати дітям віршики про дощ, грозу чи веселку та бурю.

ДОЩ

У небі хмаронька пліла,
Хмарка сльози пролила.
То не сльози — дощ іде,
Йде на жито молоде,
На капусту, буряки,

На зелені огірки.
Хмарка плаче, дощик
лється, —
Навкруги усе сміється!
Г. Бойко

ГРОЗА

Гроза пронеслась.
Ожилися квіти,
І дихати легко
І все, як умите.

Хмаринка стриба,
Як коза-дереза;
— Ну, й добра погода!
Хороша гроза!

Н. Забіла

Ідучи в природу з дітьми, треба заздалегідь подумати про програму — які явища слід спостерегти, які слова будемо засвоювати, які питання ставити дитині, які віршики взяти з собою, запам'ятати їх, щоб вивчити їх з дітьми.

Ось віршик Н. Забіли "Жовтень":

Подивись, на видноколі
Мов змінилися ліси.
Хто це їх у жовтий колір
Так барвисто покрасив?
Ой, край річки жовті клени
І берези золоті,
Лиш ялиночки зелені
Залишилися в самоті...

І пишаються дерева
Золотим своїм вбранням;
— Це якийсь маляр, напевно,
Догодити хоче нам.
А маляр цей — місяць жовтень
У відерцях чарівних
Жовту фарбу перебовтав
І розбризкує по них.

Спостереження над рослинами дає змогу не тільки збагатити, але й наближує дитині зовнішній світ. Міські діти часто не уявляють як ростуть ягоди, городовина, садовина. "Горох росте на гороховому дереві?" — часто запитують діти. "А де росте картопляне дерево?" — можна почути. Знайомлячи дитину з деревом, з березою, наприклад, питаємо: "Як називається це дерево?", "Якого кольору кора в берези?", а як пізнати її по листках?".

Дуже корисно можна провести прогулянку на річку. Питаємо: "Як називається наша річка?", "Якого кольору вода?", "Що росте на берегах річки?", "Де можна купатися?", "Яким транспортом перевозять людей і вантажі по річці?" Дитина з цієї розмови познайомиться з такими словами як: пароплав, капітан, моторовий човен, вітрильник, пасажери, берег, причал, вантаж.

● **Спостереження над тваринами.** Міські діти також повинні знати тварин. Трапляється, що маля боїться крілика, курки, качки. Малята можуть сказати, що корова — це слон. Спостерігати за тваринами можна під час виїзду за місто. Найлегше познайомити дитину з котиком. Дорослий бере kota в

руки і пропонує дитині розглянути його. Каже, що у kota є тулуб, голова, вуха, очі, ротик, ніс, вуса, пухнастий хвіст і 4 лапи. Шерсть у kota м'яка і пухнаста. Хай маля погладить його. Потім даємо котові пити молоко й кажемо: "Котик хлебець моколо". Тепер добра нагода дати дитині змогу розгадати загадку: "У нашої бабусі сидить звір у кожусі, біля пічки гріється, без водички миється". Побачивши крілика, легше буде спонукати дитину вивчити вірш "Кроленята" М. Познанської:

Сірі, білі, ще й пухнасті,	З буряків зелену гичку,
Є на фермі кроленята.	Ще й капусту качани,
Я для них несучу травичку,	Щоб скоріш росли вони.

Обсервуючи кріликів, дитина пізнає, що вони подібні до зайців, що їдять траву, моркву, листя капусти, буряків.

Спостереження за тваринами не тільки збагачує і розвиває мову, але й виховує любов до тварин, бажання доглядати за ними, розвиває інтелект знанням про користі, що їх мають люди з тварин, знайомлять з їхнім виглядом і особливостями.

● **Багато нагод маємо для познайомлення малят з птахами.** Діти люблять ловити пташок чи зганяти їх з гілок дерева. Але при відповідній розмові й поведінці дорослих з птахами навчимо дитину бережно ставитись до пташок. Треба їх погодувати, а тоді й загадку "Бідовий хлопчина в теплій сорочині, по дворах стрибає, крихти підбирає" — легко буде відгадати. Зустрівшись з іншими популярними в даній околиці птахами, знайомимо з ними дітей, питаючи: "Як називається цей птах?", "Якого кольору його пір'я?", "Що він їсть?", "Де зимує?" Взяв ку на вікні можна влаштувати годівницю для птахів і щодня проводити спостереження над ними, розмовляючи з дитиною.

Восени слід звернути увагу на відліт птахів у теплі країни. Питаємо: "А чому птахи відлітають у теплі країни?", "Які птахи відлітають?" Пояснюємо, що птахи відлітають у вирій шукати собі їжу. Вони сумують за нашими країнами, не в'ють гнізд, не виводять там пташенят. Дітям цікаво буде, коли розповімо їм про птахів, які живуть в Україні, яких нема в країнах за океанами. Малята легко запам'ятають вигляд лелеки з малюнка, коли при огляданні його скажемо віршик:

Довгі ноги — довгий ніс.
Прилетів — обід приніс:
Смачних жабеняток
Для своїх маляток.

Старших дошкільнят треба познайомити з містом, у якому живемо. Питаємо “Як називається наше місто?”, “Як називається головна вулиця?”, “Як називається найближчий до твого мешкання парк?”, “Які види транспорту є в нашому місті?”, “Які фабрики є у вашому місті?”.

Обов'язково з дітьми треба відвідати бібліотеки в українських організаціях, а також міські, де є відділи українських дитячих книжок. Під час відвідин батьки розповідають, як бібліотекарі видають книжки. Треба записати 7-річну дитину в члени бібліотеки, показати всі полиці, столики з книжками, каталоги. Знайомимо дитину з працівниками бібліотеки, обсервуємо їх працю в бібліотеці. При відході можна подати загадку: “Не сорочка, а зшита, без язика, а говорить” (книжка).

У кожному місті щось будується. Відвідуючи будову, кажемо, що при будівництві багато різної праці. Там працюють будівельники — мулярі, теслярі, малярі, штукатурники, кранівники, машиністи, склярі, а їм допомагають машини, екскаватори, бульдозери, тягарі, підойми тощо. Діти повинні знати, що праця будівельників дуже важлива, бо вони будують помешкання, лікарні, школи, фабрики, крамниці, театри, музеї, будинки для урядів, для молоді, дітей. Добре також показати дітям пекарню, фабрику черевиків, швальню тощо. Необхідно також познайомити дошкільнят з працею вчителів у школі.

Мовний розвиток у дітей, як бачимо, вимагає планової й пильної праці батьків, якщо вони справді бажають передати своїм дітям рідну мову розвиненою, правильною, якщо хочуть забезпечити цій мові належне місце у дальшому житті дитини. Згадані форми праці над мовою забезпечать відповідне словникове багатство, вміння розмовляти, розповідати граматичною правильною мовою, слухати й розуміти мову дорослих, правильно відповідати на питання, згадувати й розповідати за допомогою дорослих знайомі дитині казки, оповідання, загадки, віршики.

Про дальші засоби плекання мови в домашньому середовищі буде мова в чергових числах нашого журналу.

ПЛАСТОВИЙ ГУРТOK СТАРШИХ ПЛАСТУНОК “УКРАЇНА”

(З матеріалів архіву пл. сен. Наді й Антона Івахнюків)

У Празі заснувався 17 жовтня ц. р. (1933 р.) гурток старших пластунок “Україна”. Провідниця гуртка абсолювентка пластового інструкторського курсу (т. зв. Лісової Школи) Наталка Козицька, секретарка — Ірина Садовська, скарбничкою — Тетяна Мазепа. Сходини гуртка відбуваються щотижня в домівці Українського Жіночого Союзу. Можливість користуватися цією домівкою сприяє пластовій праці гуртка. На кожних сходинах поруч з пластовим матеріалом пластунки вивчають матеріал з українознавства, спеціальну увагу присвячено історії України (з огляду на те, що дехто з пластунок вчився або вчиться в чужій школі, яка не дає в цій ділянці потрібного знання); знайомляться із змістом пластових часописів. Гурток передплачує англійський скавтський часопис “Джемборі”, що виходять двома мовами: англійською та французькою, та словацький “Будь приправен”. Друга частина сходин присвячена пластовим розвагам, іграм, співам і ін. не лише для того, щоб побавитися самим, а щоб навчитися улаштовувати різні ігри й забави з дітьми. Співанками керує Т. Мазепа, що обрала цикл загально-патріотичних та пластових пісень. Першою йшла пісня “Над все кохай свій Рідний Край”.

На сходинах прочитано 4 реферати: “Пласт на Закарпатті в цьому році” — Ліда Манжула, “Тотемізм у Пласті” — Наталка Козицька, “Значення спорту для модерної людини” — Галина Манжула, та “Тарас Шевченко” — Ірина Садовська. При Гуртку існує референт преси, що має дбати, щоб в українській пресі були статті та замітки про Пласт й інформації про нього в місцевій пл. пресі. Реферат преси видав пластову анкету (100 прим) у справі інформації про Український

Пласт — та розіслав їх на відповідні адреси. В жовтні вислав Гурток норвезькому міністрові закордонних справ П. Мовінкелеві та голові Міжнародної асоціації жіночих товариств К. Ешби подяку за їх підтримку українців у справі акції проти голоду в Україні.

Для боротьби з асиміляцією українських дітей Гурток збирає й зібрав уже чималу кількість українських книжок (казки, читанки, оповідання, загальноосвітні книжки, підручники) й посилав їх, як хто звертається за рідною книжкою. У листопаді Гурток вислав 2 бібліотечки (50 + 38 книжок) одній філії “Просвіти” на Закарпатті та пластовому гурткові новачок “Котеня” у Братиславі. Гурток одержав для цієї мети 770 різних книжок видань таких закордонних видавництв: Укр. В-во в Катеринославі, “Самостійна Україна”, “Дніпрові пороги”, “Дніпросоюз”, В-во Української Молоді; а Музей Визвольної Боротьби України в Празі передав із свого дуплікатного фонту 208 різних книжок. Кілька десятків книжок зібрали пластунки між собою. Разом до кінця листопаду зібрано понад 1000 примірників, з яких 859 прим. вислано на Лемківщину. При цій нагоді Гурток звертається до всіх, хто може пожертвувати добрі українські книжки, з проханням прислати їх на адресу Гуртка.

Окремі пластунки підтримують зв'язок з пластунами інших народів, у першу чергу з чешками й словачками та листуються з ірландкою, шкоткою та американкою. В листуванні наші пластунки дбають, щоб чужинки якнайбільше пізнали Україну й Український Пласт. Одна пластунка листується з українською дівчинкою-сиротою в Бельгії, що попала в чуже оточення й майже забула українську мову. Українські листи мають відживити в ній любов до України та хоч трохи дати знання рідної мови. Їй теж вислано українські книжки.

У день національної жалоби та протесту 29 жовтня Гурток був на Службі Божій, а потім на протестаційному вічу з приводу голоду в Україні. На вічу та в домівці Українського Жін. Союзу 2 пластунки допомагали у збірці пожертв на голодних. В Гуртку теж переведено збірку на втікачів з Сов. України, що перебувають тепер у Румунії. Зібрано 30 чк. У день 1 Листопаду Гурток прикрасив українські могили на пражському цвинтарі білими квітами й національними стрічками (27 могил українських громадян — старшин, вояків, студентів

і інших). Потім були святкові сходи, на яких Т. Мазепа говорила про Перший Листопад.

Н. Козицька

Було б дуже цікаво й корисно почути думки читачів, а може й членів цього цікавого Гуртня, який стиль їхнього щоденного життя був тоді, який розподіл часу на свої, мабуть, не менші як і тепер обов'язки пов'язані з студіями, мали вони, тоді як організували цю подивугідну й плідну працю?

Реданція

ЯКА НАША УВАГА ДО КНИЖКИ?..

У моментах переживання кризи людина-одиначка, інституція чи навіть спільнота звичайно покладає свої надії та просить порад, помічі у вищих людських атворитетів, звертається і до самого Бога.

Криза ПШляху — брак його появи ось уже десятий місяць заставив нас знову звернутися до наших провідів за допомогою, щоб його повернути до життя. Лист діловода преси КПС ЗСА — пл. сен. Олександри Юзенів у відповідь на це звернення викликав заохоту до праці, тепле почуття. Вона, між іншим, написала: “Уважаю, що нам конечно треба втримати ПШлях, бо інакше це означатиме, що дорослі пластуни взагалі не мають потреби ні для обміну думками, ні для роздумувань про Пласт, ні про загальні проблеми, які стоять постійно перед нами як людьми і як пластунами”. Цими кількома реченнями подружка Юзенів висловила суть проблеми.

Сьогодні, коли зацікавлення книжкою серед нас так помітно змаліло, коли багато з нас “хворіє” на брак часу і для книжки його знайти “ніяк не може”, коли почитність українських книжок у міських публічних бібліотеках зійшла на найнижчий ступінь, криза українського читання стає ознакою духового занепаду. Ми ж своєю байдужістю до живого й друкованого слова пособляємо занепадові української літератури, мови, освіти та всіх тих ділянок культури, що з книжкою і словом зв'язані.

Шукаймо прикладів і порад на це лихо в авторитетів. Ось приклад підходу до ширення освіти, до виховання народу нашого духового велетня св. п. митрополита Андрея Шептицького. Вже на початках своєї пастирської діяльності в 1900 році, відвідавши Гуцульщину, митрополит гуцульською говіркою написав свій пастирський лист п. н. “До моїх любих гуцулів”. У цьому листі читаємо:

“Самісте вигіли, що ни жалувавєми для Вас ані сил, ані здоро’я. Єк міг, — часом і захриплим голосом, — проповідавсми Вам Слово Боже. Ви отне слухали мої бесіди і бралисте її до серця. Через це ми си так обопірне пізнали так си ширє полюбили, тільки злотних ниток любви понасновувалося межи мною а Вами, що ретельно приймете від мене радо і це письмо, єке Вам здалеку посилаю. Я хочью утвердити Вас у добрім, а остеречі від злого; хочью, аби Ви мали й ни письмі від мене науку, що її бисте могли чытати у чытальнях, єкімси Вам у кожнім селі позакладав...”* “...уни мені обіцєли: Письменні, — шо будут усекі добрі книжки чытати, — а неписьменні, — што цєго чытані будут уважливо слухати”.

Чи не відчуваємо тут голосу нашого Мойсея, атмосфери підкарпатських гір? Бачимо, яку велику вагу приписував Слуга Божий Митрополит Андрей, наш пластовий опікун, до писаного слова і читання, до книжки? У людей є різні мотиви до читання. Одні читають для розваги, інші спрагнені знання, ще інші читають для відпочинку, дехто шукає в книжках інспірації тощо. Всі ж розуміємо, що треба також читати з почуття обов’язку, для поглиблення і поширення світогляду, знання з почуття патріотизму, щоб бути обізнаним з усіма процесами в житті нашого народу, щоб поповнити, розвинути та удосконалити нашу мову, щоб дати життя нашій культурі. Читання дає не тільки користі, але й задоволення. Воно сприяє розвиткові особистої культури, розвиває мистецький смак, виплекує довір’я до себе самого, помагає “вивчати” себе самого й інших людей.

Очитана людина цікаво дискутує, розповідає, пише. Літературознавці кажуть, що якщо б люди добре вчитувалися у популярні в якомусь часі книжки, то зрозуміли б, наприклад,

* щиро

з твору Толстого “Батьки і сини”, що нігілізм був предтечею комунізму, а коли б були добре пізнали текст “Майн Кампф” А. Гітлера ще в 1924 році, то зрозуміли б були ту нищівну програму нацизму й могли б його знищити ще в зародку.

Митрополит Шептицький ще в 1899 році писав: “Боїмося науки соціалістів, — тих, що підкошують основи християнської родини, — що не признають приватної власности. а релігію вважають справою кожної людини зокрема. Цих наук не підносять, щоправда, наші радикали так дуже голосно, але частина їх, солідаризуючись з інтернаціональним соціалізмом, приймає ці науки за свої, а в праці над народом намагається передусім відтягнути народ від Церкви, щоб тим способом склонити його до прийняття їхньої науки”.

Найбільше вражає правда про потребу читання в народі геніального Шевченка: “Коли б ви вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя”. Тож чи не варто читати?..

В. Соханівський

Листування

● До Друзів “Лісових Чортів”

Звертаємося до Вас і заохочуємо згелосити свою поміч ПШ — стати членами редколегії, співробітниками, присилати час до часу свої дописи, статті, інформації про пластову діяльність.

Колишня редколегія погодилася продовжувати редагування ПШляху, але ми мусимо виявити своє зацікавлення журналом. Ми були завжди тими, які піддержували і вели пластову працю. Без нас Пласт не міг би перетривати ті довгі роки дотепер. Нам треба спільними силами і в цьому випадку допомогти ГПБ.

Нетерпеливо чекаємо на Ваш відгук. Вірю, що допоможете мені — Вашому “хвостові”, на плечах якого спочиває безпосередня відповідальність за ПВ-во. Вірю у Вашу премудрість і чекаю з нетерпеливістю на добру вістку.

Гей-гу! Гей-га!

Ваш 3. Дуда

● До Реданції Пластового Шляху в Торонті

Повернувшись з МПЗ-1978, пропоную ГПБулаві відновити внесок, про який вже я говорив на Кр. З'їзді УПС в Канаді 1977 р., а який звучить: А тепер на Міжкрайову Зустріч 75-річчя Пласту в 1986 році!

Мавши діло з фінансами у Пласті від часу організації перших таборів у Монреалі, досвід від придбання оселі Батурин, її розбудови, ведення фінансового сектора МЮПЗ-1967 у Монреалі, я мав нагоду пізнати й зрозуміти важливість фінансів у пластуванні, у фінансуванні пл. виховних анцій.

Від 1973 р. маю, як колишній голова КНР, тепер, як заступник голови ГПРади, нагоду перевіряти Пл. В-во і виховно-видавничі фонди та переглядати всі протоколи й бюджети КПС і ГПБ із всіма таборами і з'їздами включно.

Розуміючи важливість виховної дії Пласту й постійні потреби фінансів на неї, уважаю, що лише постійна фінансова база бюджетування може запевнити пляновість. І тому саме уважаю пекучою справою організацію головного (мільйонного) пластового організаційно виховного фонду.

Беру до уваги цифрові показники: 1,250 членів УПС, 1250 членів (матеріально самостійних) і 2,500 членів Пластприятю, всі пл. з'єднання, прихильність до Пласту громадських організацій й установ, які нас завжди піддержували, можемо числити, що такий фонд ми зуміємо zorganizувати.

Плян ведення збірки розчисляємо на 8 років (1978-1985). Справа правно-організаційного оформлення з нураторіями при ГПБ, КПС-ах і Пл. Станіцях та ПГрупах, оформлення усіх потрібних документів, книговедення, контролі й політики інвестування, справа відсотків — це все вимагає праці фахових економістів.

Всі існуючі фонди увійдуть із своїми назвами до Г(М)ПОВФ-у як його база. Здійсненням цього пляну на майбутній МПЗ-1986 відзначимо 75-річчя Пласту, а її гаслом повинно б бути — "На зустріч Сторіччя Пласту — Організації Української Молоді принесім їй Г(М)ПОВФ"!

Наше фінансове планування зумовлене теперішніми проблемами Пласту. Якщо віримо в пластову ідею, цінимо дію Пласту, то кожний з нас причиниться до успішного завершення того фонду. Зберемо фонд, бо це не утопія, а навпаки наглядна реальність. У нашому суспільстві багато інших фондів, а фонди для праці на відтинку молоді — це особливо шляхетна справа, бо спрямована на потребу служби Богові й народові.

Вірю, що матимемо не мало спадщин від наших подруг і друзів, приятелів і людей доброї волі та організацій і установ. Між нами будуть такі, що започаткують збірку пованнішими сумами і тим нададуть темпу нашій анції. Щоб не бути голословним я зголосив ГПБулаві свою тисячку, яну сплачу у 8-мирічних вплатах, почавши від дати схвалення внеску в роках 1978-1985. Також вірю, що всі члени й учасники Великої Ради VII Куреня УПС ім. Р. Войнаровського піддержать реально мою пропозицію, що наш Курінь стане одним з перших своєю денлярацією і вплатою.

пл. сен. нер. Д. Попадинець, Войн.

● **Дорогі Друзі!** Останнє число Пл. Шляху усім дуже подобалося. Сподіваємося, що будуть передруки в нашій льональній українській пресі! Відносно ціни передплат, то прохаю дійсно серйозно застановитися — чи то практично прив'язувати ціну до амер. долара. На таку пропозицію навіть нольпортери не підуть, бо це маса праці. Число передплатників таном упаде, бо ніхто не буде точно знати, скільки рахувати.

Дякую Вам за Ваше довір'я за тих 15 літ. Монете собі уявити, що я через мою впертість наробив собі багато ворогів. Снобі! **Василь Матіяш**

ХРОНІКА

ВРАЖЕННЯ З МПЗ-1978

Мої особисті враження з відбутої МПЗ-1978 в Західній Канаді, постава членів організаційної комісії під енергічним проводом пл. сен. нер. Василя Нунди та десятки інших членів, постава місцевого громадянства, представників чотирьох поколінь, гостинність під час прогулянок, а зокрема в Мандері і в Манастирі оо. ЧВВ, у Вагrevил та в інших заслуговують на признання. Вияв гостинности в Домі СУМ-у для понад дев'ятсот членів Пласту (вечеря й забава з танцями) свідчить про національну свідомість і дружбу.

Організована участь в Богослужбах, дефілядах, ритмічних вправах з прапорами, святкові "соборні" ватри і поведінка пл. молоді під час зустрічі з довніллям, а згодом змаг за винонання програми таборування і мандрівон у гори при несприятливій погоді доназали, що нас не ділять не то річки, але й океани.

Здавалось, що всі наші серця бились одним ритмом, і, що одного, всім спільного ми банали й до того прямували. І ці враження спонунали мене повторити вне втрете внесення пропозиції на створення Г(М)ПОВФонду, щоб могли практично виявляти нашу готовість відбувати в майбутньому чергові зустрічі, щоб виявляти дружбу й наше бажання служити висоним пластовим ідеалам.

пл. сен. нер. Д. Попадинець, Войн.

БЕРІТЬ ПРИКЛАД З НЬЮАРКУ!

Клопоти з браном фондів на пластову діяльність спадають на ГПБ й на безпосередніх діловодів пов'язаних з виданнями. Але фонди — це журба усіх членів Пласту і Пластприяту. Є багато позитивних реакцій на заклини про рятунок видань, але

реагують окремі курені чи особи, не загал. А забезпечити появу наших журналів монє тільки пластовий загал. Тому прояви ініціативи в тому напрямі тані, як реакція Ньюарну, про який Інформуємо внизу, це приклад гідний наслідування.

Референтка пластових видань у цій Станиці — пл. сен. Марія Українська

влаштувала продаж печива, дохід з якого призначено на допомогу виданням.

Печиво пожертвували: пл. сен-ни: С. Боровин, В. Воловодюк, Д. Ліщинський, В. Мицьо, М. Полянська, Т. Турянська, М. Українська, М. Ходновська, О. Юрчук, ст. пл. Р. Галібей та батьки пл. молоді: С. Андерсен, М. Біленька, О. Бойко, Н. Бушнель, М. Ворох, А. Гірняк, А. Граб, М. Граб, С. Димитрі, С. Презимирська, О. і Н. Ретна.

Пожертви грішми слали: \$15. — д-р О. Тершановець, \$10. — пл. сен. Т. Дурбан, по \$5. — пл. сен-ни: Г. Норенець, В. Нурило, Л. Крупа, В. Яворський, В. Нух, крім того, — д-р Б. Худьо, Гивель, Г. Стецура, Я. Мулин, О. Івасечко, Н. Гречак; по \$3. — пл. сен. Ю. Яцусь, пл. сен. О. Стеранка, М. Смішневич, Н. Загайневич, Р. Дац; \$2.50 — О. Налинович, \$2. — М. Обійник — разом 99.50
Зібрано з продажу печива 131.00
Разом \$230.50

Гарний вияв ініціативи референтки пластових видань пл. сен. М. Української та жертвність членства Станиці радує, додає віри у силу переконань, що жертва, посвята для загального добра — це шляхетність і велика цінність.

Реданція

“ЛІСОВІ ЧОРТИ” ДБАЮТЬ ПРО ПЛАСТОВЕ ВИДАВНИЦТВО

Багато разів і впродовж довшого часу застановлялися філадельфійські члени куренів УСП і УПС “Лісові Чорти” над тим — в який спосіб придбати фонди, щоб допомогти пласто-

вому видавництву. І врешті придумали. За почином пл. сен. д-ра О. Черника на його фермі, що рівночасно є і його мешканням, відбулася 14 січня 1978 року дуже своєрідна імпреза. Коротно можна її назвати бенкетом Лісових Чортів. Але такий бенкет це не смокінги й довгі сунні, не за столами з суворими товаришескими правилами, а радше свобідна форма і легка змістом товариська зустріч.

Молодші і відважніші мали нагоду погуляти по свіжому снігу, чи то на власних ногах, чи то на моторових снігових санях; менше відважні й старші грілися біля ватрану, а всі разом з повноправними та майбутніми “чортесами” приємно гуторили, колядували та на всякі інші лади скрипляли товариські зв'язи.

“Панський пир” обійшовся зовсім недорого — бо по \$25 від пари, півціни від “холостяків”, а для студіюючих половина від повищих цін. Коли зважити, що прибули всі старі “фаміліянти” (крім одного, що його звалила інфлюенца) та більшість молодих — то успіх був повний — не тільки моральний, але й матеріальний. Бенкет приніс суму \$389.50, яка призначена на пластовий видавничий фонд. Господарі пиру ще додатково причинилися до матеріального успіху тим, що уфундували цілу вечерю — а вне “чортеси” подносили різні смаколики на перенуску, закуску та солодне.

Очевидно, “многолітствія” господарям, а зокрема господині, були не рідні і дуже заслужені. А всім іншим, з якими ділимося цими новинами, бажаємо і дуже дораджуємо

зорганізувати і на своїх хуторах подібні імпрези, а дохід з них переслати на пластовий фонд.

Завжди помисловим і чутливим на потреби Пласту "Лісовим Чортам" і "Чортесам" та зокрема ініціаторові цікавого "беннету" філядельфійських членів ЛЧ УСП і УПС найсердечніша подяка. **Реданція**

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 січня до 30 вересня 1978 р.

США:

\$129.80 — нурені УСП і УПС "Лісові Чорти" у Філядельфії з товариської зустрічі зібрали \$389.50, які розділено на "Пл. Шлях", "Юнан" і "Готуйсь".

\$76.80 — члени Пласту і Пластприятву в Ньюарку за ініціативою пл. сен. Марії Української влаштували продаж печива й зібрали \$230.50, які розділено на пресовий фонд для "Пл. Шляху", "Юнана" і "Готуйсь".

\$7.00 — пл. сен. Володимир Воловодюк, Нью Провіденс.

\$4.00 — пл. сен. Любомир Гайда, Ро-сліндейл.

\$3.00 — ст. пл. Роман Стельмах, Балтімор.

по **\$2.00** — пл. сен. Надя Гафтович, Гартфорд, пл. сен. Роман Вергун, Рочестер.

КАНАДА:

\$10.00 — пл. сен. Ольга і Петро Саварини, Едмонтон.

по **\$5.00** — Богдан Голинський, Іс-лінгтон, Теодор Ординець, Торон-

то, ст. пл. Борис Гошовський, Едмонтон, пл. сен. Орест Джулинський, Торонто, ст. пл. Христя Нумелин, Торонто.

АВСТРАЛІЯ:

\$5.00 — пл. сен. Роман Павлишин, Нурпару.

\$4.35 — пл. сен. М. Баран, Меррін-вілл.

по **\$2.95** — пл. сен. Ю. Денисенко, Вест Пеннант Гіллс, пл. сен. Б. Гужій, Гренвілл, пл. сен. д-р Б. Шехович, Мерріляндс., пл. сен. Ю. Шилевич, Фейрі Медов, о. І. Шевців, Лідномб.

по **\$2.20** — пл. сен. В. Берегулян, Немден, пл. сен. Г. Дубин, Стратфілд, пл. сен. Г. Бей, Балнгем Гіллс.

по **\$1.45** — пл. сен. д-р Е. Барановський, Кіяма, пл. сен. Е. Козьолковська, Стратфілд, пл. сен. І. Круцьно, Пеннант Гіллс, пл. сен. д-р Б. Томашен, Дапто, пл. сен. В. Гладкий, Лідномб.

\$0.73 — пластова Станиця Сідней.

Від 1 січня до 30 вересня 1978 р. склали на пресовий фонд "Пл. Шляху":

Із США поодинокі датки — **\$22.4.60**

Замість квітів на могили — **395.00**
разом **619.60**

з Канади поодинокі датки — **35.00**
Замість квітів на могилу — **10.00**
разом **45.00**

з Австралії поодинокі датки **38.68**
Замість квітів на могилу — **14.50**
разом **53.18**

З Німеччини замість квітів на могили **99.80**

Всі разом \$817.58

Замість квітів на могилу

св. п. пл. сен. дов.

о. крилошанина

ІВАНА ПРОКОПОВИЧА

пароха української католицької церкви св. Арх. Михаїла в Дірборні, США, капеляна Пластової Станиці Дітройт, члени ОП УСП і ОП УПС в Дітройті склали \$195.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху".

\$100.00 — пл. сен. Е. і пл. сен. Ф. Кульчицьні;

\$25.00 — пл. сен. С. Феденко;
по \$10.00 — пл. сен. І. і С. Королі, пл. сен. М. Прийма, пл. сен. Е. Турянський, пл. сен. А. Слюсарчук, пл. сен. Т. Швайнун;
по \$5.00 — пл. сен. В. Гнатюк, ст. пл. Р. Гнатюк, пл. сен. В. Кізима, пл. сен. А. Ромах.

Замість квітів на могилу

св. п. пл. сен. дов.

о. крилошанина

ІВАНА ПРОКОПОВИЧА

пароха української католицької церкви св. Арх. Михаїла в Дірборні, США, капеляна Пластової Станиці в Дітройті, голови ЛЧ-Фонду "Фамілія по нитці", члени стени ЛЧ в Дітройті склали \$145.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху".

по \$25.00 — пл. сен. В. Гнатчун, пл. сен. Т. Когут, пл. сен. М. Лебедович, пл. сен. Р. Стефанюк;
\$20.00 — пл. сен. С. Щуровський;
\$15.00 — пл. сен. В. Грушневич;
\$5.00 — пл. сен. Р. Байно і ст. пл. П. Лазарчун.

Замість квітів на могилу

св. п.

пл. сен. о. ІВАНА ПРОКОПОВИЧА

Батьна нашого зв'язкового пл. сен. Іриней Прокоповича, складаємо \$25. на пресовий фонд "Пластового Шляху".

Члени Пластової Станиці

в Лос Анджеліс, США

Замість квітів на могили
пластових Друзів, які відійшли від нас в минулому році на Вічну Ватру

св. п.

пл. сен. о. МИХАЙЛА НОРЖАНА

св. п.

пл. сен. МАРІЯНА ЗАЯЦЯ

складаю \$5.80 на пресовий фонд "Пластового Шляху".

Пл. сен. Софія Шюбль

Ульм, Німеччина

В болочу річницю смерти

св. п.

д-ра мед.

ЛЕОНІДА РОМАНОВСЬКОГО

складаємо \$46.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху".

пл. сен. Василь Ісаїв з дружиною
Аахен, Німеччина

Замість квітів на могилу

св. п.

пл. сен. проф. ОКСАНИ ГЕНГАЛО

складаємо \$10.00 на пресовий фонд "Пластового Шляху".

Стефанія і Юрій Нурчаби

Торонто, Канада

Замість квітів на могилу

св. п.

ВОЛОДИМИРА ХОМИ

складаю \$14.50 на пресовий фонд
"Пластового Шляху".

А. Війтович

Ненлі Вейл, Австралія

Замість квітів на могили Друзів,

які відійшли на Вічну Ватру

**св. п. пл.. сен. ДАРІЇ СІЯН-
КУБІЙОВИЧ**

св. п. пл. сен. ВАСИЛЯ ПЛЮЩА

св. п. пл. сен. МАРКІЯНА ЗАЯЦЯ

св. п.

пл. сен. о. МИХАЙЛА НОРЖАНА

склали \$144.00 на пресовий фонд
"Пл. Шляху", "Юнана" і "Готуйсь"

**Учасники Крайового Пластового
З'їзду Союзу Українських Пластунів
в Мюнхені, Німеччина**

Замість квітів на могилу

св. п.

АНДРІЯ ПЛЕШНЕВИЧА

складаємо \$20.00 на пресовий фонд
"Пластового Шляху".

пл. сен. Іван і Софія Костюни
Денвер, Колорадо, США

Замість квітів на могилу
Дорогої Подруги молодих літ

св. п.

ПАРАСКЕВІЇ ЧМОЛИ

складаю \$10.00 на пресовий фонд
"Пластового Шляху".

Наталія Наменецьна

ДРУКАРНЯ " К И Ї В " У НОВОМУ ПРИМІЩЕННІ!!!

**"КИЇВ" — друкарня, у якій друкуються пластові журнали,
приміщується тепер при:**

KIEV PRINTERS LTD.

2466 Dundas St. West
Toronto, Ontario M6P 1W9

Тел.: 537-5572

З М І С Т

РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ

** Подаймо помічну руку Редколегії ПШ!	1
---	---

МИ І НАШ НАРОД

Ненилія Паліїв: Чи твердо стоїмо у боротьбі зі злом?	3
Юрій Старосольський: Підготовка до будня	11
Ольга Кузьмович: Людина — тана, як ти чи я... ..	13
Т. Г.: Пластуни-священники на службі Богові і Народові	19

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ У ДІЯСПОРІ

В. Соханівський: "Вогні самостійної України"	20
Роман Рахманний: Бій за душу молоді	22

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Зенон Дуда: Чи Пласт є тепер справжнім Пластом?	24
--	----

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ НОВАЦТВА

Ірина Баєр: Розвиток дитини	28
--	----

ВИХОВНІ ПРОБЛЕМИ ЮНАЦТВА

Володимир Соханівський: Не знаючи юнана — неможливо його виховати	40
Т. Г.: Пластове видавництво	47

ПРОБЛЕМИ УПСЕНЬЙОРАТУ

Оксана Бачинська: Три покоління УПС і їх спільна дія	50
---	----

"ПЛЕКАЙТЕ МОВУ..."

Т. Горохович: Праця батьків над мовою дітей	53
--	----

МИ І НАШЕ МИНУЛЕ

Н. Козицьна: Пластовий гурт старших пластунок "Україна"	58
В. Соханівський: Яка наша увага до книжки?	60

ЛИСТУВАННЯ	62
-------------------------	----

ХРОНІКА	64
----------------------	----

Датки на пресфонд, Замість квітів на могили	66
--	----

Ціна цього числа: 2.50 дол.

ГОТУЙСЬ

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО НОВАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата від 1 січня 1978 р.: Канада і США: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

HOTUYS MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ЮНАК

ЖУРНАЛ ПЛАСТОВОГО ЮНАЦТВА

Появляється щомісяця. Річна передплата в Канаді і США від 1 січня 1978 р.: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

Mrs. Olha Kuzmowych, 221 Fire Island Ave., Babylon, N. Y. 11702, U.S.A.

АДРЕСА АДМІНІСТРАЦІЇ:

YUNAK MAGAZINE

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Появляється квартално. Річна передплата в Канаді і США: \$10.00.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

PLASTOVY SHLIACH

2150 Bloor Street West, Toronto, Ontario, Canada — M6S 4V7